

LYHYTAIKAISVANKIEN TUKEMINEN KOHTI RIKOK- SETTOMUUTTA

Ella Luostarinen
Kandidaatintutkielma
Sosiaalityö
Jyväskylän yliopiston avoin
yliopisto
Syksy 2022

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta	Laitos Jyväskylän yliopiston avoin yliopisto
Tekijä Luostarinen, Ella	
Työn nimi Lyhytaikaisvankien tukeminen kohti rikoksettomuutta	
Oppiaine Sosiaalityö	Työn laji Kandidaatintutkielma
Aika Syksy 2022	Sivumäärä 47
<p>Tiivistelmä</p> <p>Tutkielmani kuvaa lyhytaikaisvankien rikollisuudesta irtaantumista eli desistanssia. Tutkielman tavoitteena on selvittää, miten lyhytaikaisvankia voi tukea desistanssiprosessissa vankisosiaalityön keinoin. Tutkimusmenetelmänä on kuvaileva kirjallisuuskatsaus. Tutkielman aineisto koostuu 13:sta verkossa saatavilla olevasta, v. 2009–2022 julkaistusta yhteiskuntatieteellisestä suomen- ja englanninkielisestä vertaisarvioidusta tieteellisestä tutkimusartikkelista (joista kolme kirjallisuuskatsauksia), teoreettisesta kirjallisuudesta, yhdestä yhteiskuntatieteellisestä akateemisesta väitöskirjasta sekä kolmesta Oikeusministeriön, Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen ja Rikosseuraamuslaitoksen julkaisusta.</p> <p>Lyhyen vankeustuomion aikana on tärkeä hyödyntää koko vankeusaika. Tutkielmani tulosten perusteella lyhytaikaisvankien kanssa tehtävä vankisosiaalityö vaatii kokonaisvaltaisen ja yksilöllisen työotteeseen, jossa vangin tarpeet asetetaan keskiöön. Työntekijä-asiakassuhteessa korostuu luottamuksellisuus ja vangin oman toimijuuden säilyttäminen. Sosiaalityön tarjoama käytännön tuki esimerkiksi asumiseen ja taloudelliseen tilanteeseen liittyen vahvistaa yhteiskuntaan kiinnittymistä. Lyhyen vankeusrangaistuksen aikana sosiaalityön tarpeisiin on reagoitava mahdollisimman nopeasti, jonka tutkimuskirjallisuus painottaa vangin rangaistusajan toimintaa ja kuntoutusta, kuten päihdekuntoutukseen osallistumista, yhtenä desistanssia tukevana tekijänä. Palvelujatkumoihin on kiinnitettävä erityistä huomiota, ja yksi keskeisistä vankisosiaalityön työmuodoista onkin moniammatillinen verkostoyhteistyö vankilan ja siviiliin toimijoiden kesken sekä lapsi- ja perhetyö vangin läheis- ja perhesuhteiden tukemiseksi.</p> <p>Lisäksi desistanssia tukee vangin rikoksettoman identiteetin vahvistaminen, rikoksettomuutta tukevien ajattelu- ja toimintamallien omaksuminen, tunnetyöskentely sekä irtaantumisoptimismin ylläpitäminen sekä merkityksellisyyden kokemuksen vahvistaminen. Kaikki edellä mainitut kuuluvat keskeisesti sosiaalityön toimintakenttään. Lyhytaikaisvankien kohdalla huolellinen vapautumisen valmistelu jatko- ja kuntoutussuunnitelmien laatimisineen sekä lyhyen ja pitkän aikavälin tavoitteiden luominen kiinnittävät vankia yhteiskuntaan ja rikoksettomuuteen. Desistanssin tukeminen vaatii kuntoutusmyönteistä ilmapääpiiriä. Kirjallisuuskatsauksen tuloksista voidaan päätellä, että vankisosiaalityöllä voi parhaimmillaan olla merkittävä rooli vangin yhteiskuntaan kiinnittymisen tukemisessa.</p>	
Asiasanat: lyhytaikaisvangit, desistanssi, vankisosiaalityö	
Säilytyspaikka Jyväskylän yliopisto	
Muita tietoja	

TAULUKOT

TAULUKKO 1	Hakusanat ja -lausekkeet eri tietokantoihin.....	19
TAULUKKO 2	Aineiston sisäänotto- ja poissulkukriteerit.....	21
TAULUKKO 3	Kirjallisuuskatsauksen lähdekirjallisuusaineisto.....	22

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	1
2	LYHYTAIKAISVANGIT ERITYISRYHMÄNÄ	4
	2.1 Lyhytaikaisvankien uusintarikollisuus	6
3	DESISTANSSI YKSILÖLLISENÄ PROSESSINA	9
4	VANKILA KUNTOUTUSYMPÄRISTÖNÄ	11
	4.1 Sosiaalinen rikosseuraamusalalla	13
	4.2 Sosiaalisella tuella yhteiskunnan normin mukaiseen elämään.....	15
5	TUTKIMUSTEHTÄVÄ JA TUTKIMUSKYSYMYS	17
	5.1 Kirjallisuuskatsaus tutkimusmenetelmänä	17
	5.2 Tiedonhaku ja aineiston valintakriteerit.....	18
	5.3 Tutkimuksen luotettavuus.....	26
6	LYHYTAIKAISVANKIEN DESISTANSSIN TUKEMINEN VANKISOSIAALITYÖN KEINAIN	30
	6.1 Kokonaisvaltainen ja yksilöllinen työskentelyote	30
	6.2 Toivottomuudesta merkityksen löytämiseen	33
	6.3 Jatkosuunnitelmien ja tavoitteiden laatiminen.....	35
7	YHTEENVETO	39
	LÄHTEET	45

1 JOHDANTO

Kriminaalipolitiikka on yksi pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelmassa käsitellyistä teemoista. Hallitusohjelman mukaan kriminaalipolitiikan tavoitteena on vähentää rikollisuutta, panostaa vaikuttavaan kuntoutukseen sekä vahvistaa eri toimijoiden välistä verkostoyhteistyötä. Rikollisuuteen vaikutetaan muun muassa ehkäisemällä syrjäytymistä sekä ohjaamalla tukea tarvitsevat henkilöt oikeiden palveluiden, kuten sosiaali- ja terveyspalveluiden, piiriin. (Hallitusohjelma 2019, 78, 88, 90.)

Rikosseuraamuslaitos vastaa rangaistusten täytäntöönpanosta, ja yksi keskeisimmistä tavoitteista on valmentaa vankia kohti rikoksetonta elämää ja tukea vangin kiinnittymistä yhteiskuntaan. Rangaistuksen täytäntöönpanon tarkoituksenmukaisella sisällöllä ja verkostoyhteistyöllä on tässä tehtävässä tärkeä rooli. (Rikosseuraamuslaitoksen strategiakartta 2022–2025.)

Lyhytaikaisvankeja on määrällisesti paljon: suomalaisista vangeista keskimäärin 40 % viettää vankilassa maksimissaan kolme kuukautta (Lintonen & Joukamaa 2013, 62). Lyhytaikaisvangiksi määritellään Suomessa vanki, jonka ehdottoman vankeustuomion pituus on alle kahdeksan kuukautta (ks. Kivivuori & Linderborg 2010; Kivivuori & Linderborg 2009). Lyhytaikaisvangit joutuvat usein uudelleen vankilaan ja heillä voi olla vaikeuksia kiinnittyä palveluihin ja tukitoimiin (Lintonen & Joukamaa 2013, 62). Vuonna 2018 suljetuista vankiloista vapautui 1212 alle vuoden vankeustuomiota suorittavaa miesvankia. Avolaitoksista alle vuoden pituiselta rangaistukselta vapautui 804 miesvankia. (Rikosseuraamuslaitoksen tilastoja 2018, 30.)

Suomalaisista vapautuneista vangeista noin 60 % uusii rikoksensa. Vuonna 2013 vapautuneista vangeista 58 % syyllistyi viiden vuoden seuranta-aikana rikokseen,

josta rangaistus on ehdotonta vankeutta tai yhdyskuntapalvelua. Uusintarikollisuuteen vaikuttaa muun muassa vangin sukupuoli, ikä, vankeuskertojen lukumäärä ja rikoshistoria. Miesvangit, nuoret vangit sekä useita aikaisempia vankeustuomioita saaneet uusivat useammin. (Rikosseuraamuslaitoksen tilastoja 2018, 19.)

Uusintarikollisuuteen vaikutetaan myös kriminaalipolitiikan ja Rikosseuraamuslaitoksen ulkopuolella, ja se voidaan nähdä laajemmin osana yhteiskunta- ja sosiaalipolitiikkaa (Tyni 2015, 112). Uusintarikollisuuteen vaikuttamisen painopiste on yhteiskunnan palveluissa ja näiden toimijoiden sujuvassa yhteistyössä esimerkiksi yhtenevien asiakassuunnitelmien osalta. Keskeisiä toimijoita Rikosseuraamuslaitoksen lisäksi ovat esimerkiksi kunnallinen terveydenhuolto, sosiaalitoimi, asumispalvelut, mielenterveys- ja päihdepalvelut sekä työllisyyspalvelut. Yhteistyön näkökulmasta tärkeät nivelvaiheet liittyvät vankeusrangaistuksen alkuun sekä vapautumiseen. (Piispa & Lind 2021, 12.)

Vaikka rikollisuudesta irtaantumista eli desistanssia on tutkittu kansainvälisesti paljon, sen määritelmästä ei ole laajaa yksimielisyyttä. Desistanssi voidaan ymmärtää täydellisenä rikoksista irtaantumisena tai se voidaan käsittää prosessiksi, johon kuuluu myös retkahdusvaiheita. Rikollisuudesta irtaantuminen on monimutkainen prosessi, jossa korostuu yksilöllisen tuen ja toivon ylläpitämisen merkitys. Prosessiin liittyy yksilön vahvuuksien tunnistaminen ja kehittäminen, itsemääräämisoikeuden kunnioittaminen ja sosiaalisen pääoman vahvistaminen. Desistanssi painottaa kuntoutumisessa yksilön sosiaalisen ympäristön roolia mutta myös kuntien ja valtion vastuuta. Kuntoutus tapahtuu sosiaalisista, psykologisista, moraalisisista ja oikeudellisista lähtökohdista käsin. (McNeill, Farrall, Lightowler & Maruna 2012, 3–10.)

Tämän tutkielman aiheena on lyhytaikaisvankien desistanssin tukeminen. Mitä enemmän lyhytaikaisvankien tilanteista ja tarpeista tiedetään, sitä vaikuttavammin lyhytaikaisvankien kanssa tehtävää työtä voi kehittää, lyhytaikaisvankien integroitumista yhteiskuntaan ja palveluihin vahvistaa sekä uusintarikollisuuteen vaikuttaa. Tynin (2015, 111) mukaan uusintarikollisuuden vähentäminen koskettaa sekä julkista taloutta että rikosentekijöitä, rikosten uhreja ja heidän omaisiaan. Uusintarikollisuuden määrässä tapahtuvat muutokset näkyvät vankiluvussa, jonka pienentäminen on

kriminaalipolitiikassa keskeistä. Schinkel (2021, 1–20) viittaa artikkelissaan Marunaan (2017), jonka mukaan rikollisuudesta irtaantuminen tulisi nähdä yhteiskunnassa laajempaan, sosiaalisena toipumisliikkeenä samaan tapaan kuin esimerkiksi raittiusliike.

Tässä tutkielmassa vangin kuntoutuminen määritellään laaja-alaisesti rikollisesta käyttäytymisestä irtaantumiseksi ja vangin itsenäisen selviytymisen vahvistumiseksi (mm. Karsikas, 2014, 106–107). Vankilan sosiaalityö on osa vankiloiden kuntouttavaa toimintaa (Tyni 2015, 16). Rikosseuraamusalalla sosiaalisen käsitteellä viitataan muun muassa vangin yhteiskuntaan kiinnittymiseen. Sosiaalityö on keino edistää yksilön yhteiskunnan normien mukaista elämää. Sosiaalinen tuki vahvistaa vangin toimintakykyä ja lisää hyvinvointia. Sosiaalinen tuki on esimerkiksi neuvontaa etuusasioissa ja asumisessa, mutta myös rikoksetonta elämää vahvistavaa kuntoutuksellista tukea. (Suonio, Linderborg & Lassila 2014, 9–16.)

2 LYHYTAIKAISVANGIT ERITYISRYHMÄNÄ

Tässä luvussa esittelee, kuinka lyhytaikaisvanki määritellään, sekä kuvaan lyhytaikaisvankien erityisiä sosiaalityön tarpeita ja huono-osaisuutta ja lyhytaikaisvankien uusintarikollisuutta.

Lyhytaikaisvangin määritelmä vaihtelee. Kivivuoren ja Linderborgin (2009) tutkimuksessa lyhytaikaisvangilla tarkoitetaan kaikkia alle 8 kuukauden vankeusrangaistusta suorittavia vankeja. Piispa ja Lind (2021) taas määrittävät lyhytaikaisvangin suorittaman tuomion pituudeksi kolme kuukautta, maksimissaan kuusi. Anderson ja Cairns (2011) sekä Lievesley, Winder, Norman ja Banyard (2018) määrittelevät lyhytaikaisvangiksi henkilön, joka suorittaa alle 12 kuukauden pituista vankeustuomiota. Howertonin, Burnettin, Byngin ja Campbellin (2009) tutkimuksessa lyhytaikaisvangin tuomion pituus on 12 kuukautta tai alle. Lyhytaikaisvankeja kutsutaan myös pyöröovivangeiksi. Tällä kuvataan vankien jatkuvaa liikettä vapaudesta vankilaan (ks. Schinkel 2021, 1-20; Lievesley ym. 2018, 422; Howerton ym. 2009, 440).

Suomessa on tehty verrattain vähän tutkimusta lyhytaikaisvangeista. Kivivuori ja Linderborg (2009) kuvaavat tutkimuksessaan suomalaisten lyhytaikaisvankien elämäntulkua, rikollisuutta ja rikollisuudesta irtaantumista. Lyhytaikaisvangit jäävät usein vankeusaikaisten kuntouttavien toimenpiteiden ulkopuolelle tuomion lyhyen pituuden vuoksi (Kivivuori & Linderborg 2009, esipuhe; ks. myös Tyni 2015, 114-115.) Lisäksi lyhytaikaisvankien rikolliseen käyttäytymiseen liittyy keskeisesti laitostuminen sekä uskon puute rikollisuudesta irtaantumiseen (Anderson & Cairns 2011, 6). Myös Howerton ym. (2009, 459) nostaa esille lyhytaikaisvankien laitostumisen

uusintarikollisuuteen vaikuttavana tekijänä. Howertonin tutkimuksessa käsitellään englantilaisia lyhytaikaisvankeja ja heidän kokemuksiaan muun muassa vapautumisesta, yhteiskuntaan takaisin integroitumisesta ja sen haasteista.

Desistanssin näkökulmasta suomalaiset lyhytaikaisvangit kokevat haastavaksi rikoksettomaan elämään kiinnittymisen (Kivivuori & Linderborg 2009, esipuhe). Vastaavia tutkimustuloksia nousee myös ulkomaisesta aineistosta. Schinkelin (2021, 1–20) Skotlannissa toteutettu tutkimus keskittyy lyhytaikaisvankien eli niin sanottujen pyöröovivankien elämänselämän analysoimiseen ja vankien osallisuuden kokemukseen. Tutkimuksen mukaan vankien kokemat negatiiviset elämäntapahtumat, kuten köyhyys, hyväksikäyttö ja väkivalta sekä päihderiippuvuudet vähentävät yhteiskuntaan kuulumisen kokemusta.

Andersonin ja Cairnsin (2011) tutkimus kuvaa lyhytaikaisvankien moninaisia sosiaalityön tarpeita sekä kuntoutuspolkua Isossa-Britanniassa. Britanniassa lyhytaikaisvangit tekevät suurimman osan rikoksista ja noin 60 % vapautuneista lyhytaikaisvangeista saa uuden tuomion vuoden sisällä vapautumisesta. Lisäksi lyhytaikaisvankien kuolleisuus päihteisiin on suurta etenkin vankilasta vapautumisen jälkeen. (Anderson & Cairns, 2011, 3.) Myös vapautuvilla suomalaisilla vangeilla on tutkitusti suurentunut riski kuolla vapautumista seuraavina vuosina (Tyni 2015, 92).

Lyhytaikaisvankien elämää siviilissä voidaan kuvata epävakaaksi ja osin myös rikollisuutta ylläpitäväksi. Andersonin ja Cairnsin (2011, 6) mukaan kodittomuus, epävakaat asumis- ja perheolosuhteet ja asunnon menettämiset ovat lyhytaikaisvankien keskuudessa yleisiä. Ammattipätevyyden puute, pitkäaikaistyöttömyys, elämänselänn hallinnan haasteet sekä mahdolliset oppimisvaikeudet vaikeuttavat vangin opintoihin sijoittumista tai työllistymistä. Moni lyhytaikaisvanki kamppailee taloudellisten huolien kanssa ja suurin osa lyhytaikaisvangeista saakin sosiaalietuuksia ennen vankilaan tuloa. Harvalla on kontakti esimerkiksi kunnan sosiaalitoimessa. (Anderson & Cairns 2011, 6.) Psykkiset sairaudet, etenkin ahdistuneisuus ja masennus, sekä persoonallisuushäiriöt ja päihdeongelmat ovat yleisiä lyhytaikaisvangeilla. Lisäksi lyhytaikaisvangit kärsivät hoitoa vaativista terveysongelmista sekä vammoista (Anderson & Cairns 2011, 6; Lintonen & Joukamaa, 2013, 62–79).

Lyhytaikaisvankeihin liitetään myös huono-osaisuus (mm. Lintonen & Joukamaa 2013, 62–79). Kivivuoren ja Linderborgin (2009, 177) tutkimus nostaa esille lyhytaikaisvankien kasautunutta huono-osaisuutta. Huono-osaisuutta selittävät joidenkin lyhytaikaisvankien heikot sosiaaliset lähtökohdat mutta myös tarkoitushakuinen käyttäytyminen. Impulsiivisuus, lyhytjännitteisyys ja riskihakuisuus ovat ylliedustettuina vankipopulaatiossa verrattuna samanikäisiin, rikoksettomiin miehiin. Riski syyllistyä rikolliseen käyttäytymiseen lisääntyy, kun puhutaan esimerkiksi alhaisesta impulssikontrollista, lapsuuden rikkonaisista perhesuhteista, koulunkäynnin haasteista ja työelämään kiinnittymisen vaikeudesta (Kivivuori & Linderborg 2009, 175–176). Myös Anderson ja Cairns (2011, 6) luonnehtivat lyhytaikaisvankien rikollista käyttäytymistä impulsiiviseksi ja painottavat tuen tarvetta esimerkiksi vihanhallinnassa.

2.1 Lyhytaikaisvankien uusintarikollisuus

Tyni (2015, 91) määrittää uusintarikollisuuden ehdottoman vankeusrangaistuksen jälkeiseksi rikollisuudeksi, josta seurauksena on rikosoikeudellinen seuraamus. Uusintarikollisuutta voidaan kuvata monesta eri näkökulmasta. Siihen vaikuttaa tutkimuspopulaation valinta, seuranta-aika sekä uusien rikosten kovuus ja sitä kautta seuraamusten laatu. Mitä pidempi seuranta-aika on, sitä suurempi on uusimisprosentti. Lisäksi tutkimuksen seuranta-aikana lainsäädäntö voi muuttua tai oikeusprosessiin tulla uudistuksia. Myös piilorikollisuuden muutokset vaikuttavat uusintarikollisuuden mittaamiseen. (Tyni 2015, 90–91.)

Tutkimuksen mukaan vangit uusivat rikoksensa usein: vuonna 2004 vapautuneista suomalaisista vangeista 67 % syyllistyi uusiin rikoksiin viiden vuoden sisällä vapautumisesta. Lisäksi vankeusrangaistukset kasautuvat tietyille yksilöille. Uusintarikollisuuden määrää nostavat sellaiset vangit, joilla on jo ennestään korkea uusimiskorkeus. Ensikertalaisista vangeista keskimäärin puolet välttää vankilakierteen jatkossa, alle puolet heistä ei joudu enää koskaan vankilaan. (Tyni 2015, 91.) Nykyisin yhä useampi matalariskinen tuomittu henkilö suorittaa tuomionsa

yhdyskuntaseuraamuksena samalla, kun korkean uusimisriskin henkilöt sijoitetaan vankilaan. Tämä voi johtaa uusintarikollisuuden määrän nousuun. Korkeariskisten vankien keskittyminen vankiloihin tuo haasteita vankilassa tapahtuvan kuntoutuksen järjestämiselle (resurssit) sekä sen kohdentamiselle. (Tyni 2015, 112.)

Tutkimusten voidaan sanoa olevan yksimielisiä siitä, että uusintarikollisuutta ja uusimisriskiä näyttäisi nostavan vangin aikaisempien vankeustuomioiden lukumäärä, nuori ikä, heikko sosioekonominen asema, itsekontrollin puute, päihdeongelma sekä rikollista käyttäytymistä ylläpitävät asenteet. Nuorilla, aiemmin rikoksiin syyllistyneillä ja miehillä on korkeampi rikosten uusimisriski. Miesten uusimisaste on korkeampi kuin naisten. Rikosten uusiminen tapahtuu usein nopeasti vankilasta vapautumisen jälkeen: yli puolet uusijoista syyllistyi rikokseen puolen vuoden sisällä ja 70 % uusijoista vuoden aikana vapautumisesta. Vaikka vankeinhoidossa on keskitytty perinteisesti riskeihin, viime aikoina myös vangin omaa irtaantumismotivaatiota on alettu painottaa. Vankien uusimisriskiä on tarkoituksenmukaista arvioida vankeuden mittaan. (Tyni 2015, 91, 110–111.)

Vankien uusimisriskiä on mahdollista arvioida ryhmätasolla esimerkiksi ARAT-mittarin avulla. Ryhmätasoisien arvioinnin lisäksi yksittäisen vangin riskiä syyllistyä uusiin rikoksiin voidaan arvioida kriminogeenisten tekijöiden näkökulmasta. Kriminogeeniset tekijät ovat yksilöllisiä, rikollista toimintaa lisääviä tai ylläpitäviä tekijöitä yksilön elämässä ja niihin vaikuttamalla vaikutetaan myös uusimisriskiin. Mitä korkeampi uusimisriski vangilla on, sitä intensiivisempää tulee kuntoutuksenkin ja toimenpiteiden olla. Yksilötasolla tarkan ennusteen tekeminen on kuitenkin vaikeaa. Kriminogeenisten tekijöiden lisäksi vankien uusimisriskiin vaikuttavat myös ei-kriminogeeniset sekä rikoksilta suojaavat tekijät. Uusintarikollisuuteen vaikuttaa myös tietyt staattiset taustamuuttujat, kuten yllä mainittu vangin ikä. (Tyni 2015, 109, 110–111.)

Kivivuoren ja Linderborgin (2009) tutkimuksessa lyhytaikaisvankeja pyydettiin arvioimaan omaan uusintarikollisuuteen vaikuttavia tekijöitä. Rikosten uusimisen mahdollisuuteen vaikuttavat tietyt yksilölliset piirteet, kuten alhainen itsekontrolli, sosiaaliset suhteet ja siteet sosiaaliin instituutioihin, kuten perheeseen, sekä

negatiiviset elämäntapahtumat, kuten irtisanominen töistä, ero aviopuolisosta ja taloudelliset vaikeudet. Myös alaikäisen lapsen olemassaolo lisää irtaantumisoptimismia rikoksista. (Kivivuori & Linderborg 2009, 177–178.)

Myös toinen Kivivuoren & Linderborgin (2010) tutkimus käsittelee suomalaisten lyhytaikaisvankien tekemää itsearviointia uusintarikollisuudesta. Tutkimustulosten mukaan uusintarikollisuuden todennäköisyyttä nostaa vangin kokemat kielteiset elämäntapahtumat, kuten ero puolisoista, työpaikan menetys tai mielenterveysongelmat. Isyyden osalta uusintarikollisuuden kannalta merkityksellistä oli lapsen ikä: mitä nuorempi lapsi, sitä todennäköisemmin vanki ajatteli uusivansa rikoksia. Rikosten uusimiseen vaikutti myös matala itsehillintä sekä nuoruuden moninainen rikoshistoria. (Kivivuori & Linderborg 2010, 135–136.) Kivivuori ja Linderborg (2010, 136) kuitenkin huomauttavat, että vankien itsearviointi tuleviin rikoksiin syyllistymisestä ei välttämättä vastaa vangin vapautumisen jälkeistä tosiasiallista toimintaa. Kivivuori ja Linderborg (2010, 136) viittaavat Laubiin ja Sampsoniin (2001, 50–1) vangin mahdollisuudesta irtaantua rikoksista myös spontaanisti ilman ennakoajatuksia.

Yksilön sosiaalisiin suhteisiin liittyvillä elämäntapahtumilla on suuri merkitys uusintarikollisuuteen. Irtantumistavoitteeseen ei pääse ilman riittävää itsekontrollia. Lapsuuden ja nuoruuden myönteiset sosiaaliset suhteet vahvistavat rikollisesta käyttäytymisestä irtaantumista. Lapsuuden perhesiteet tukevat vankia vielä aikuisuudessa lisäten irtantumisoptimismia. Tulosten mukaan sosiaalisten suhteiden lisäksi yksi tärkeimmistä tekijöistä rikollisuudesta irtaantumisessa ovat vangin yksilölliset taipumukset. Yksilön käyttäytymismalleilla on suuri merkitys. Vangit voivat kokea ristiriitaa omien taipumustensa ja yhteiskunnan odotusten välillä, ja itseään toistavat haitalliset käyttäytymismallit voivat johtaa toistuviin hylkäämisen kokemuksiin. (Kivivuori & Linderborg 2010, 136.)

3 DESISTANSSI YKSILÖLLISENÄ PROSESSINA

Tässä luvussa kuvaan tutkielman teoreettista viitekehystä, muun muassa desistanssiin vaikuttavia tekijöitä sekä retkahdusten, katumuksen ja toimijuuden merkitystä.

Rikollisuudesta irtaantumisen eli desistanssin tutkiminen on keskeistä lyhytaikaisvankienkin rikoksettomuuden tukemiseksi ja tarkoitustenmukaisten tuki- ja ohjaustoimenpiteiden kehittämiseksi. Kivivuoren ja Linderborgin (2010, 123) mukaan desistanssitutkimusta on tehty määrällisesti paljon ja viimeaikaiset tutkimukset ovat painottaneet subjektiivisen prosessin merkitystä. Aikomus irtaantua sekä päättäväisyys ovat keskeisiä tekijöitä onnistuneessa desistanssiprosessissa. Prosessin kulmakiivenä on usko omiin mahdollisuuksiin ja kykyihin muuttua ja irtaantua rikollisuudesta.

Riittämätön tuki ja kokemus rikoksettomien vaihtoehtojen puutteesta vapautumisen jälkeen lisää rikoksen uusimisen todennäköisyyttä. Vanki voi vapautua lähes samoihin rikollisuutta ylläpitäviin olosuhteisiin, joista lähtikin vankilaan. Vankeuden aikana asunnon tai toimeentulon menettäminen ei myöskään ole poikkeuksellista. (Lievesley ym. 2018, 415; ks. myös Anderson & Cairns 2011, 6.)

Frazer ym. (2014, 96) viittaa Marunaan ja Farralliin (2004) sekä McNeiliin (2012) kollegoineen ensisijaisesta ja sekundaarisesta desistanssista. Ensisijainen desistanssi liittyy rikollisen käyttäytymisen poistumiseen yksilön elämässä. Sekundaarinen desistanssi taas liittyy yksilön sisäiseen muutokseen ja rikoksettoman identiteetin omaksumiseen. Kuntoutumisprosessia voi tukea, mutta pakolla sitä ei voi edistää (Frazer ym. 2014, 96). Kuntoutuminen koostuu henkilökohtaisesta, sosiaalisesta, oikeudellisesta ja moraalaisesta muodosta. Kuntoutumisen muodot ovat vuorovaikutuksessa

keskenään ja niillä on tärkeä rooli desistanssiprosessissa. Henkilökohtainen kuntoutuminen liittyy yksilölliseen muutokseen ja uudenlaisen identiteetin rakentumiseen. Sosiaalinen kuntoutuminen johtaa yhteiskuntaan kiinnittymiseen ja sosiaaliseen identiteettiin. Oikeudellisella kuntoutumisella viitataan rangaistuksen loppumiseen ja rikollisen leiman poistumiseen. Moraalinen kuntoutuminen kattaa rikollisen teon hyvittämisen rikosentekijän, rikoksen uhrin, yhteisön ja yhteiskunnan kesken. (McNeil, 2012; McNeil 2013, Frazerin ym. 2014, 96–97 mukaan.).

Rikollisuudesta irtaantumiseen liittyy toivon ja realismin vuorottelu. Todelliset mahdollisuudet irtaantua voivat olla merkittävästi erilaiset irtaantumistavoitteisiin verrattuna. Osa vangeista kokee voimattomuutta ja keinottomuutta muutoksen edessä, mikä voi näyttäytyä esimerkiksi arjen asioiden hoitamisen haasteina. (Kivivuori & Linderborg 2009, 156–158.)

Rikollisuudesta irtaantuminen on yksilöllinen prosessi, johon voi kuulua takapakkeja ja retkahduksia (Frazer ym. 2014, 97). Uusintarikollisuuden tarkastelemiseksi vuoden seurantajakso voi olla riittämätön. Lyhyellä tarkastelujaksolla tavoitellaan ennemminkin rikollisuuden esiintymättömyyttä sen sijaan, että pyrittäisiin vaikuttamaan monimutkaisempaan sekundaariseen desistanssiin. (Frazer ym. 2014, 98.)

Rikollisuudesta irtaantumiseen vaikuttavat negatiivisesti päihdehoidon saataavuus, lipsuminen vanhaan elämäntapaan, opittu avuttomuus, rikolliset verkostot, rikollisen leima sekä vaikeudet työllistyä. Päihdehoitoon pääseminen vaatii vangilta omaa aktiivisuutta ja avun pyytäminen voi olla syystä tai toisesta vaikeaa. Hoitopaikkoja ei aina ole saatavilla silloin, kun hoitoa tarvitsisi. Vapautumisen jälkeen vanha elämäntapa voi houkutella vangin tekemästä irtaantumispäätöksestä huolimatta. Tiedetyt yksilökohtaiset alttiudet, huono työmarkkina-asema ja heikot sosiaaliset suhteet lisäävät riskiä repsahtaa. (Kivivuori & Linderborg 2009, 135–137.)

Yhtenä irtaantumista tukevana tekijänä voidaan pitää aikaisemman elämäntavan kyseenalaistamista sekä katumusta: tunnetta siitä, että oma elämä menee hukkaan rikoksia tehdessä ja tuomioita suorittaessa. Katumus näyttäytyy sekä moraalisena että oman elämän hukkaan heittämisen tunteena. (Kivivuori & Linderborg 2009, 131–132, 178; Kivivuori & Linderborg 2010, 135–136.)

4 VANKILA KUNTOUTUSYMPÄRISTÖNÄ

Tässä luvussa kuvaan vankilassa tapahtuvan kuntoutuksen erityispiirteitä, lyhytaikaisvankien vankila-aikaiseen toimintaan ja kuntoutukseen osallistumista sekä sosiaalisen ja sosiaalityön olemusta vankilan kuntouttavan toiminnan ja rikosseuramusalan näkökulmasta.

Schinkelin (2021, 1–20) mukaan vankeustuomio itsessään ei kuntouta tai tarjoa käännteentekevää pelotevaikutusta. Keskeistä uusintarikollisuuden vaikuttamisessa on varhainen puuttuminen erityisesti lapsuudessa ja nuoruudessa rikollisen käyttäytymisen aloittaneiden yksilöiden ongelmiin hyödyntämällä erilaisia tuki- että kontrolloivia toimia. (Kivivuori & Linderborg 2009, 185.) Yksilön joutuessa vankilaan tukitoimet ovat auttamatta jääneet tehottomiksi tai tapahtuneet liian myöhään.

Tutkimuskirjallisuudessa painotetaan ensisijaisesti vangin omaa motivaatiota ja valmiuksia muutokseen onnistuneen desistanssiprosessin saavuttamiseksi. Vangilla tulee kuitenkin olla tosiasiallisia mahdollisuuksia ja vaihtoehtoja rikoksettomaan elämään. (Serin & Lloyd 2009, Lievesleyn ym. 2018, 416 mukaan.) Vankilassa tapahtuvan toiminnan tavoitteena on tukea vankia yhteiskuntaan kiinnittymisessä, rikoksettomassa ja päihitteettömässä elämässä, ammattitaidon hankkimisessa sekä työ- ja toimintakyvyn parantamisessa (Vankeuslaki 767/2005, 1 §). Vankilan kuntouttavan toiminnan tarkastelu ja kehittäminen on perusteltua desistanssin tukemiseksi.

Tutkimuksen tulokset tuovat esille vankilassa tapahtuvan kuntoutuksen haasteellisuutta (Kivivuori & Linderborg 2009, 185). Vankilaympäristö tuo kuntoutukseen omat reunaehdonsa: vangit ovat vankilassa tahtomattaan, heillä ei ole pääsyä

normaaliin elämään, ja he viettävät aikaa toisten vankien kanssa (Maguire & Raynor 2017, 153–154). Lisäksi vangeilla on mahdollisuus olla ottamatta tukea vastaan. Toisaalta kuntoutusmahdollisuuksista ei aina tiedoteta vankeja tarpeeksi, (Lievesley ym. 2018, 416) ja vangit voivat kokea puutteita vankeusaikaisen hoidon ja kuntoutuksen saamisessa ja kuntoutussuunnitelmien laatimisessa (Kivivuori & Linderborg 2009, 185).

Suomalainen rikosseuraamusjärjestelmä ja sen strukturoidut työmenetelmät pohjautuvat muun muassa kognitiivis-behavioraaliselle teorialle. Vankiloissa on tarjolla sekä yksilö- että ryhmämuotoista kuntoutusta. Kuntouttavat ohjelmat ovat eri pituisia päihde-, toiminta- ja motivointiohjelmiä. (Tyni 2015, 16; Suonio, Linderborg & Lassila 2014, 9–16.) Ohjelmien tavoitteena on esimerkiksi muutosmotivaation tai rikoksettomien toimintamallien vahvistaminen (Piispa & Lind, 2021, 58). Vankeusaikaiseen kuntoutukseen sisältyy lisäksi muitakin kuntouttavia toimenpiteitä, kuten päihdeongelman ja rikollisen käyttäytymisen käsittelyä sekä muuta keskustelutukea (Kivivuori & Linderborg 2009, 145). Vankisosaialtyö sekä psykologin ja papin tarjoama työskentely kuuluvat vankiloiden kuntouttavan toiminnan alle (Tyni 2015, 16).

Sosiaalihuoltolain (1301/2014, 17 §) mukainen sosiaalinen kuntoutus koostuu esimerkiksi arjen toimintoihin ja sosiaalisiin suhteisiin liittyvästä tuesta. Tuki kattaa yksilön koko toimintaympäristön, sopivat palvelut ja tukimuodot pyritään järjestämään yli organisaatorajojen. (Piispa & Lind 2021, 61–62.) Vankeuslain (767/2005) 10 luvun 6 § sääntelee vankiloiden sosiaalisesta kuntoutuksesta. Sosiaaliseen kuntoutukseen kuuluvat muun muassa vangin läheissuhteiden ylläpitäminen sekä asumiseen ja toimeentuloon liittyvä ohjaus. Vankia tuetaan sosiaalietuuksien hakemisessa sekä sosiaalipalveluihin hakeutumisessa. Vangin kuntoutustarpeen ja -edellytysten arvioinnissa tehdään yhteistyötä muun muassa sosiaali- ja terveydenhuollon, päihde- ja mielenterveyspalveluiden sekä työllisyyspalveluiden kanssa. Kuntoutuspalvelut voidaan tietyin edellytyksin aloittaa jo vankeusaikana. (Piispa & Lind 2021, 61–62.)

Sosiaalinen kuntoutus vahvistaa vangin toimintakykyä sekä sosiaalisia ja elämänhallinnan taitoja (mm. Tyni 2015, 16; Karsikas 2014, 106–107). Sosiaalinen kuntoutus voi sisältää esimerkiksi vapautumiseen valmentautumista, päihhteettömydessä

tukemista tai tukea rikoksettomaan elämään, töihin tai opintoihin. (Tyni 2015, 16.) Psykososiaalisen kuntoutuksen tavoitteena taas on vangin rikollisiin tai päihteidenkäyttöön liittyviin ajatus- ja käyttäytymismalleihin vaikuttaminen (Piispa & Lind 2021, 58).

Lyhytaikaisvankien osallistuminen vankilan toimintoihin on puutteellista, vaikka heitä on määrällisesti paljon (Tyni 2015, 96). Toimintaan sijoittamattomuus johtuu riittämättömistä resursseista tai vangin omasta tahdosta (Tyni 2015, 96; Kivivuori & Linderborg 2009, 147). Resurssien riittämättömyys näkyy esimerkiksi pitkissä odotusajoissa, toimintojen yksipuolisessa sisällössä sekä vankien kokemuksissa keskusteluiden vähäisestä vuorovaikutuksesta (Kivivuori & Linderborg 2009, 147). Lyhytaikaisvangit kuitenkin hyötyisivät toimintaan ja kuntoutukseen osallistumisesta: Kivivuoren ja Linderborgin (2009) tutkimuksessa vankilan kuntouttavat toimenpiteet ja sopimusosastot on koettu lyhytaikaisvankien taholta merkityksellisiksi. Sen lisäksi, että vankilan päihdekuntoutus tukee päihdeongelman käsittelyä, myös muu keskustelutuki ja keskustelut rikollisesta käyttäytymisestä ovat tärkeitä. (Kivivuori & Linderborg 2009, 145.)

4.1 Sosiaalinen rikosseuraamusalalla

Eurooppalaisiin rikosseuraamusjärjestelmiin on alettu tuoda enemmän kuntouttavia osatekijöitä. Suomessa muutokset ovat olleet nopeita. Tämä näkyy esimerkiksi sosiaalisen käsitteen tulkinnanvaraisuutena ja monimerkityksellisyytenä. Myös sosiaalisen rooli rikosseuraamusjärjestelmässä ja sen kontrolloivissa toiminnoissa on jäänyt epäselväksi. (Suonio, Linderborg & Lassila 2014, 9–16.)

Rikosseuraamusalalla sosiaalinen voidaan määritellä sosiaalisesti tueksi ja sosiaalityöksi. Sosiaalinen tuki koostuu vangin hyvinvoinnin, sosiaalisten suhteiden ja toimintakyvyn tukemisesta. Sosiaalityön tarkoituksena on edistää yksilöiden, ryhmien ja yhteisöjen hyvinvointia. Sosiaalityöhön liittyy käytännön tukitoimenpiteitä, mutta myös vahvaa ammatillista osaamista ja soveltuvien työmenetelmien

tuntemusta ja valintaa sekä asiakkaan kokonaisvaltaista tukemista. (Linderborg, Suonio & Lassila 2014, 5.)

Sosiaalisen käsite nähdään rikosseuraamusalalla operatiivisena käsitteenä, joka kattaa vangin toimintaan osallistumisen ja yhteiskuntaan kiinnittymisen. Sosiaalisella voidaan myös tarkoittaa myös sellaista kuntouttavaa työtä ja vankia tukevaa toimintaa, jonka vastakohtana on seuraamusten rangaistuksellinen luonne. Rikosseuraamusalalla sosiaalisesta ja sosiaalisesta tuesta käydään suhteellisen vähän keskustelua ja rikosseuraamusalan sosiaalityö onkin jäänyt etäälle sosiaalityön professiokeskustelusta: Rikosseuraamuslaitos tuo esille sosiaalityötä enemmänkin sosiaalisena tukena sivuuttaen sosiaalityön tieteellisen tutkimusperustan. Samaan aikaan rikosseuraamusalalla kuitenkin painotetaan sosiaalityötä vastaavana toimintana kuin muualla sosiaalipalveluissakin. Yhteistä näillä toimijoilla on se, että sosiaalityö on nähty keinona edistää yhteiskunnan normien mukaista elämää. (Suonio, Linderborg & Lassila 2014, 9-16.).

Karsikas (2014, 106) sitä vastoin toteaa, että vankisosiaalityö ilmentää ammatillista sosiaalityötä varsin vahvasti. Ammatillisen sosiaalityön lisäksi vankisosiaalityöhön kuuluu myös vankeinhoidon hallinnollisia tehtäviä. Karsikas (2014) yhtyy kuitenkin Suonion, Linderborgin ja Lassilan (2014) kritiikkiin siitä, että Rikosseuraamuslaitoksen tulisi selventää sosiaalityön roolia ja tehtäviä toiminnassaan. Myös sosiaalityöntekijän roolia suhteessa sosiaalityön erityisohjaajiin tulisi täsmentää (Karsikas, 2014, 106). Karsikas (2014, 106) viittaa Eräsaaren (1991, 159) kuvaukseen vankisosiaalityöstä apuprofession käsitteenä. Huolimatta sosiaalityön ammatillisuudesta vankisosiaalityön voidaan sanoa olevan osin ulkopuolinen toimija omassa ympäristössään. Tästä huolimatta jotakin yhtymäpintaa löytyy, sillä sekä sosiaalityöllä että vankeinhoidolla on yhdensuuntaisia tavoitteita muun muassa vangin itsenäiseen selviytymiseen liittyen. (Karsikas 2014, 106-107.)

Sekä sosiaalityö että vankeinhoito sisältävät tiettyjä pakottavia elementtejä. Sosiaalityö voidaan kuitenkin sivuuttaa sellaisissa tilanteissa, kun vankeinhoidollinen kontrolli näin vaatii. Osa vangeista eivät koe tarpeelliseksi rikollisuudesta irtaantumisesta tai vankilan järjestyssäännön noudattamista. Tällöin keskeistä on virkamiesten

väläinen yhteistyö kuntoutussuunnitelmien laatimisessa ja riskien kartoittamisessa. Tulisi myös pohtia, voisiko sosiaalityön periaatteita soveltaa vankeinhoidossa entistä laaja-alaisemmin vankeinhoidollisiin tavoitteisiin pääsemiseksi. (Karsikas 2014, 106–107.)

4.2 Sosiaalisella tuella yhteiskunnan normin mukaiseen elämään

Rikosseuraamusalalla sosiaalisella tuella tavoitellaan norminmukaista elämää. Vankilassa tarjottava sosiaalinen tuki on auttamistyötä, joka lisää vangin kokonaisvaltaista toimintakykyä ja hyvinvointia. Sosiaaliseen tukeen kuuluu käytännönläheinen neuvonta esimerkiksi etuusasioihin tai asumiseen liittyen, mutta myös rikoksettomaan elämään tähtäviä kuntoutuksellisia elementtejä. (Suonio, Linderborg & Lassila 2014, 9–16.)

Sosiaalityö on vankilan sosiaalisen tuen yksi konkreettisista muodoista. Vankisosiaalityö perustuu vangeille tehtävään rangaistusajan suunnitelmaan ja sen tavoitteisiin (Karsikas 2014, 103). Keskeisiä sosiaalityön työmuotoja vankilassa ovat psykososiaalinen työ, erilaiset motivoivat työmenetelmät sekä monialainen verkostotyö, jonka tavoitteena on hahmottaa vangin tilannetta kokonaisvaltaisesti. Vankisosiaalityö on laaja-alaista tuomitun tukemista vankeusaikana. (Suonio, Linderborg & Lassila 2014, 9–16.)

Karsikkaan (2014, 107) mukaan sosiaalityöllä on yhä vahvempi rooli rikollisesta käyttäytymisestä irtaantumisessa: vankisosiaalityön tavoitteena on vaikuttaa uusintarikollisuuteen, kiinnittää vankia ympäröivään yhteiskuntaan ja lisätä vangin sosiaalista pääomaa. Karsikas (2014, 107) huomauttaa, että vankeinhoidossa sosiaalisella on kuitenkin laajempi merkitys, eikä se liity vain sosiaalityöntekijän työtehtäviin vaan muuhun kuntouttavaan toimintaan.

Vankeus tuo haasteita myös perhesuhteille (Anderson & Cairns 2011, 6). Sosiaalisen tuen näkökulmasta yksi keskeisistä vankisosiaalityön osa-alueista on lapsi- ja perhetyö, jonka tavoitteena on kiinnittää vankia rikoksettomaan elämään, tukea rikokseen tuomitun läheisiä ihmissuhteita ja edistää lapsen edun ja oikeuksien

toteutumista yhteistyössä sosiaalitoimen kanssa. Lapsi- ja perhetyön keskeisenä työmenetelmänä on verkosto- ja viranomaisyhteistyö. (Piispa & Lind 2021, 27.) Vankeusajana tavoitteena on tukea vankia perhesuhteiden ylläpitämisessä. Vanki voi saada tukea isyyteen esimerkiksi isä-lapsiryhmissä tai perheleireillä (Tyni 2015, 16).

5 TUTKIMUSTEHTÄVÄ JA TUTKIMUSKYSYMYS

Tässä luvussa kuvaan tiedonhakuja, aineiston keräämistä ja rajauksia sekä aineiston analyysiä ja tutkimuksen luotettavuutta. Koska ulkomaisia vankitutkimuksia ei voi suoraan verrata suomalaisiin, tutkielmassa on oma kappaleensa aineiston luotettavuuden arvioinnista ja keskinäisen vertailun haasteista. Aiheeseen taustoittavina lukuina toimivat ”lyhytaikaisvangit erityisryhmänä”, ”vankila kuntoutusympäristönä” sekä ”desistanssi yksilöllisenä prosessina” -luvut.

Tutkielman tarkoituksena on kuvata lyhytaikaisvankien desistanssia eli rikollisuudesta irtaantumista. Tutkimuskysymykseksi olen asettanut seuraavan: Miten lyhytaikaisvankia voi tukea desistanssiprozessissa vankisosaalityön keinoin?

5.1 Kirjallisuuskatsaus tutkimusmenetelmänä

Tämän tutkielman tutkimusasetelma on kuvaileva kirjallisuuskatsaus, jonka lähestymistapa aineistonkeruuseen on kuitenkin systemaattinen. Kirjallisuuskatsaus on tutkimusasetelma, joka vastaa asetettuun tutkimuskysymykseen kokoamalla yhteen ja analysoimalla tutkimuskysymyksen kannalta olennaista tutkimuskirjallisuutta. Kirjallisuuskatsaus kokoaa tutkimustiedosta kokonaisuuden, jonka tavoitteena on löytää uusia näkökulmia tutkimusaiheeseen. (Aveyard 2010, 5-7; ks. myös Kallio 2006, 18.)

On tärkeää, että kirjallisuuskatsaus on toteutettu systemaattisesti. Systemaattinen kirjallisuuskatsaus on kokonaisvaltaisin ja yksityiskohtaisin

kirjallisuuskatsauksen muoto. Se asettaa tutkimusaineiston hyväksymiselle ja hakumetodeille täsmälliset kriteerit, jotta valittu aineisto on relevantti tutkimuskysymyksen kannalta. Myös tutkimuskirjallisuuden arvioinnille on omat tarkat metodinsa. Systemaattisen kirjallisuuskatsauksen vastakohta on kuvaileva kirjallisuuskatsaus, jossa metodit ja esimerkiksi aineiston valintakriteerit ovat määrittelemättömiä. (Aveyard 2010, 14, 17–18).

Kirjallisuuskatsauksen tulee lähtökohtaisesti olla järjestelmällisesti tehty ja aineiston tarkasti arvioitu, vaikkei katsaus kaikilta osin täyttäisikään systemaattisen kirjallisuuskatsauksen standardeja. Laadukas ja luotettava kirjallisuuskatsaus sisältää tarkan kuvauksen aineiston valinnasta ja arvioinnista käytetyistä metodeista. Epäjärjestelmällinen lähestymistapa voi johtaa harhaanjohtaviin johtopäätöksiin. Kirjallisuuskatsauksessa tulee selvästi perustella, mitä tutkimuksia katsaukseen on valittu ja miten niitä arvioidaan. (Aveyard 2010, 16, 17–18.)

5.2 Tiedonhaku ja aineiston valintakriteerit

Lähdin tiedonhaussa liikkeelle tutustumalla tutkielmani aihepiiriin kannalta keskeisiin tiedonlähteisiin eli eri yhteiskuntatieteellisiin tietokantoihin. Harjoittelin tietokantojen hakutoimintojen käyttämistä ja selvitin alustavasti, minkä verran tutkielmani aihepiiriin liittyviä tutkimuksia on löydettävissä. Jo tässä vaiheessa merkitsin ylös potentiaalista lähdekirjallisuutta. Kävin läpi aihepiiriin liittyvää tutkimuskirjallisuutta alustavien lähdekriteerien pohjalta: ajankohtaisuuden, saatavuuden ja relevanssin. Ajankohtaisuus viittasi lähdeaineiston tuoreuteen ja relevanssi taas lähdeaineiston laatuun: alustavasti valittu aineisto oli sisällöltään tarkoituksenmukainen tutkimuskysymyksen kannalta ja liittyy tutkielman asiasanoihin lyhytaikaisvankeihin, disertanssiin tai sosiaalityöhön.

Tiedonhaussa olen käyttänyt seuraavia tietokantoja: JYKDOK, JYKDOK:in tarkennettu kansainvälisten e-aineistojen haku, Social Services Abstracts, Sociological Abstracts sekä Google Scholar. Hakusanat ja -lausekkeet olen muodostanut tutkimuskysymykseni perusteella sekä kunkin tietokannan ohjeiden mukaisesti. Olen

yhdistellyt hakusanoja Boolean AND-operaattorilla, joka sisällyttää kaikki käytetyt hakutermit hakutuloksiin (ks. taulukko 1). Saamistani hakutuloksista olen tarkastellut muun muassa otsikointia, julkaisun kuvausta sekä asiasanoja, jotka ovat relevantteja tutkielmani aiheanoihin liittyen (lyhytaikaisvangit, desistanssi, vankisosaalityö). Tiedonhaun tueksi tutkielman keskeisiä käsitteitä sekä niiden vieraskielisiä vastineita olen selvittänyt TEPA- ja YSA - Yleinen suomalainen asiasanasto -termipankeista sekä eri viranomaisten nettisivuilta.

TAULUKKO 1. Hakusanat ja -lausekkeet eri tietokantoihin.

Tietokanta	Hakusana tai -lauseke
JYKDOK	<ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>vankisosaalityö</i> ▪ <i>vanki AND sosiaalityö</i> ▪ <i>vankisosaalityö AND rikoksettomuus</i> ▪ <i>rikosseuraamus*</i> ▪ <i>lyhytaikaisvan*</i> ▪ <i>kriminaalihuolto AND sosiaalityö</i> ▪ <i>vanki AND kuntoutus</i> ▪ <i>desistanssi</i> ▪ <i>huono-osaisuus AND vangit</i> ▪ <i>uusintarikollisuus</i>
JYKDOK:in kansainväliset e-aineistot	<ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>"short-term prisoners" AND desistance AND "social work"</i> ▪ <i>"social care needs" AND "short sentence prisoners"</i> ▪ <i>"social care" AND "reoffending" AND "short sentence"</i> ▪ <i>"reoffending" AND "short sentence"</i> ▪ <i>"social work" AND desistance AND "short sentence"</i> ▪ <i>"short-term prisoners" AND "social work"</i> ▪ <i>"short-term imprisonment"</i>
Social Services Abstracts - ja Sociological Abstracts	<ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>"social work" AND desistance</i> ▪ <i>prisoner AND "social work" AND desistance</i>

	<ul style="list-style-type: none"> ▪ "short-term prisoners" AND "social work" ▪ "short-term prisoners" AND rehabilitation ▪ "short-term prisoners" AND desistance
Google Scholar	<ul style="list-style-type: none"> ▪ "short-term prisoners"

Muodostamieni hakusanojen ja -lausekkeiden hakutuloksista tein vielä erillisiä rajoituksia, sillä hakutuloksia piti niiden suuren määrän ja hakutulosten hallinnan vuoksi rajata. Merkitsin ylös kaikki käyttämäni hakusanat ja -lausekkeet sekä hakutulosten määrät tietokantakohtaisesti. Kävin läpi hakutuloksia muodostamieni aineiston sisäänotto- ja poissulkukriteerien perusteella. Rajasin tietokannoista hakemiani aineistoja ajallisesti (vuosina 2009–2022 julkaistut tieteelliset artikkelit), tutkimuksen kielen mukaan (suomi tai englanti), maantieteellisen sijainnin mukaan (Eurooppa, Pohjoismaat ja/ tai Iso-Britannia) sekä rajasin aineistot vertaisarvioituihin, ilmaiseksi verkossa saatavilla oleviin kokonaisiin teksteihin. Aineiston ajallinen rajausta perustuu siihen, että vuonna 2009 on julkaistu yksi keskeisimmistä suomalaisia lyhytaikaisvankeja käsitellyt Kivivuoren ja Linderborgin (2009) tutkimus *"Lyhytaikaisvanki: tutkimus lyhytaikaisvankien elinoloista, elämäntilasta ja rikollisuudesta"*.

Tein myös hakutuloksista erillisiä aihe- ja aineistorajauksia desistanssi-aiheisiin tutkimuksiin. Aineistosta on kuitenkin rajattu pois desistanssi-teemaisia tutkimuksia, jotka käsittelevät muun muassa pitkäaikaisvankeja, nais erityisyyttä, nuoria vankeja, ehdonalaista valvontaa (pois lukien kuvaukset desistanssista) ja asumissosiaalisuutta. Lähdekirjallisuusaineiston suuren määrän vuoksi olen rajannut aineistosta pois kandidaattitutkielmat ja pro gradut. Pelkästään sakkovankeja koskevat tutkimukset on jätetty aineiston ulkopuolelle, sillä sakan muuntorangaistuksen täytäntöönpanoon liittyy omat rikosoikeudelliset ja hallinnolliset prosessinsa ja ominaispiirteensä.

TAULUKKO 2. Aineiston sisäänotto- ja poissulkukriteerit.

Aineiston sisäänottokriteerit	Aineiston poissulkukriteerit
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Tutkimus on julkaistu vuosina 2009–2022 ▪ Tutkimus on suomen- tai englanninkielinen ja se on toteutettu Euroopassa ▪ Tutkimus on relevantti tutkimuskysymyksen kannalta ▪ Tutkimus on vertaisarvioitu ▪ Tutkimus on kokonaan ja ilmaiseksi verkossa saatavilla 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Tutkimus on julkaistu ennen vuotta 2009 ▪ Tutkimus ei ole suomen- tai englanninkielinen ja se on toteutettu Euroopan ulkopuolella ▪ Tutkimus ei käsittele tutkimuskysymyksen teemoja ▪ Tutkimus on kandidaatintutkielma tai pro gradu ▪ Tutkimus ei ole saatavilla kokonaisena verkossa

Aineistoon sisään otetut tieteelliset julkaisut käsittelevät suomalaisia tai brittiläisiä lyhytaikaisvankeja, desistanssia, vankilan kuntouttavaa työtä sekä sosiaalisen ja sosiaalityön olemusta rikosseuraamusalalla. Lähdekirjallisuusaineisto koostuu verkossa ilmaiseksi saatavilla olevista, vuosina 2009–2022 julkaistuista vertaisarvioituista tieteellisistä tutkimusartikkeleista, teoreettisesta kirjallisuudesta sekä suomalaisten viranomaisten julkaisuista. Suomenkielisen tutkimusaineiston lisäksi aineistoon kuuluu suuri määrä englanninkielistä lähdeaineistoa, sillä lyhytaikaisvankeja ja desistanssia käsittelevää tutkimusta on julkaistu Suomessa vain vähän.

Kirjallisuuskatsauksen aineisto kattaa 13 tieteellistä julkaisua. Suomenkielisiin lähteisiin lukeutuvat Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen julkaisu *Lyhytaikaisvanki: tutkimus lyhytaikaisvankien elinoloista, elämäntilasta ja rikollisuudesta* (Kivivuori & Linderborg 2009), Oikeusministeriön julkaisu *Suosituksat viranomaisten saumattomalle yhteistyölle rikostaustaisten yhteiskuntaan kiinnittymisessä* (Piispa & Lind 2021), Lintosen ja Joukamaan (2013) artikkeli suomalaisten vankien sairastavuudesta ja terveystalveluiden käytöstä teoksessa *Huono-osaisten hyvinvointi Suomessa* (Saari & Niemelä (toim.) 2013) sekä Tynin (2015) yhteiskuntatieteellinen akateeminen väitöskirja vankeinhoiton vaikuttavuudesta. Lisäksi suomenkieliseen aineistoon sisältyy Rikosseuraamuslaitoksen julkaisu *Sosiaalityö ja sosiaalinen tuki rikosseuraamusalalla* (Linderborg, Suonio & Lassila (toim.) 2014), josta aineistoon on valikoitunut Karsikkaan (2014) artikkeli

Polku vapauteen – psykososiaalisen työn kehittyminen ja rooli vankeinhoidon yhteiskunnallisessa tehtävässä. Lisäksi olen viitannut tutkielmassani teoksen johdantoon ja tiivistelmään. Englanninkielisiä lähteitä on kahdeksan. Aineistoon sisältyy yksi teoreettinen lyhytaikaisvankien tarpeita käsittelevä verkkokirja (Anderson & Cairns 2011), kuusi erillistä lyhytaikaisvankeja ja/tai desistanssia käsittelevää artikkelia (Howerton, Burnett, Byng & Campbell 2009; Lievesley, Winder, Norman & Banyard 2018; Schinkel 2021) eri yhteiskuntatieteellisissä aikakauslehdissä sekä Kivivuoren ja Linderborgin (2010) suomalaisia lyhytaikaisvankeja koskeva artikkeli englanninkielisessä yhteiskuntatieteellisessä aikakauslehdessä. McNeilin, Farrallin, Lightowlerin ja Marunan (2012), Frazerin, Drinkwaterin, Mullenin, Hayesin, O’ Donoghuen ja Cumbon (2014) sekä Maguiren ja Raynorin (2017) artikkelit ovat kirjallisuuskatsauksia.

TAULUKKO 3. Kirjallisuuskatsauksen lähdekirjallisuusaineisto.

Julkaisun tekijä(t), julkaisu- vuosi ja -maa	Julkaisun nimi	Julkaisun tavoite ja tutkimus- aineiston kuvaus
Anderson, Sarah & Cairns, Claire (2011). Iso-Britannia.	The Social Care Needs of Short-Sentence Prisoners.	Tunnistaa lyhytaikaisvankien sosiaalityön tarpeita, kehittää arviointityökaluja näiden tarpeiden tunnistamiseen sekä luoda näihin tarpeisiin vastavia jatkumoa. Tutkimusaineisto koostuu kirjallisuuskatsauksen tuloksista, sidosryhmien sekä entisten lyhytaikaisvankien haastatteluista (N=3).
Frazer, Lesley, Drinkwater, Nicola, Mullen, Jessica, Hayes, Clare, O’ Donoghue, Katie & Cumbo, Ellie (2014). Iso-Britannia.	Rehabilitation: What does ‘good’ look like anyway?	Tarkastella rikosseuraamusasiakkaiden kuntoutuksen toteutumista ja keinoja tukea desistanssiprosessia vapaaehtoistoimijoiden ja desistanssitutkijoiden näkökulmasta. Kirjallisuuskatsaus.

<p>Howerton, Amanda, Burnett, Ross, Byng, Richard & Campbell, John (2009). Iso-Britannia.</p>	<p>The Consolations of Going Back to Prison: What 'Revolving Door' Prisoners Think of Their Prospects.</p>	<p>Selvittää, miten tietyt ajatusmallit myötävaikuttavat pyöröovivankien tuomioihin. Tutkimusaineisto koostuu pyöröovivankien haastatteluista (N=35) ennen vankilasta vapautumista.</p>
<p>Karsikas, Vuokko (2014) teoksessa H. Linderborg, M. Suonio, Mari & T. Lassila (toim.): Sosiaalityö ja sosiaalinen tuki rikosseuraamusalalla. Suomi.</p>	<p>Polku vapauteen - psykososiaalisen työn kehittyminen ja rooli vankeinhoidon yhteiskunnallisessa tehtävässä.</p>	<p>Selvittää vankilasosiaalityön, vankilan muun psykososiaalisen työn sekä niiden toimintaympäristön ja tavoitteiden kehittymistä sekä sosiaalityön ammatillisten periaatteiden ja työkäytäntöjen tehokkaampaa hyödyntämistä rikosseuraamusalan työssä. Tutkimusaineistona on kirjallisuuskatsauksen tulokset, vankilasosiaalityöntekijöiden ja erityisohjaajien haastattelut sekä kokemuskellinen hiljainen tieto.</p>
<p>Kivivuori, Janne & Linderborg, Henrik (2009). Suomi.</p>	<p>Lyhytaikaisvanki: tutkimus lyhytaikaisvankien elinoloista, elämäkulusta ja rikollisuudesta. Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos.</p>	<p>Kuvata lyhytaikaisvankien sosiodemografista asemaa, rikollisuutta ja sen muotoutumista rikosuran aikana sekä sitä, miten lyhytaikaisvangit itse arvioivat rikollisuudesta irtaantumisen mahdollisuuksiaan. Tutkimusaineisto koostuu määrällisestä kyselyaineistosta liittyen lyhytaikaisvankipopulaatioon sekä lyhytaikaisvankien laadullisesta haastatteluaineistosta (N=31).</p>
<p>Kivivuori, Janne & Linderborg, Henrik (2010). Suomi.</p>	<p>Negative life events and self-control as correlates of self-</p>	<p>Tutkia tekijöitä, jotka vaikuttavat lyhytaikaisvankien omiin</p>

	assessed re-offending probability among Finnish prisoners.	arvioihin rikollisuudesta irtaantumisesta. Tutkimusaineistona on poikittaistutkimuksellinen aineisto sekä vankien laadulliset haastattelut (N=37).
Lievesley, Rebecca, Winder Belinda, Norman Christine & Banyard, Philip (2018). Iso-Britannia.	A Life Sentence in Installments: A Qualitative Analysis of Repeat Offending Among Short-Sentenced Offenders.	Tarkastella lyhytaikaisvankien uusintarikollisuutta, heidän kokemuksiaan ja käsityksiään rikollisuudesta. Tutkimusaineisto koostuu lyhytaikaisvankien puolistrukturoiduista haastatteluista (N=8).
Lintonen, Tomi & Joukamaa, Matti (2013) teoksessa Saari, Juho & Niemelä, Mikko (toim.): Huono-osaisten hyvinvointi Suomessa. Suomi.	Suomalaisten vankien sairastavuus ja terveystalvelujen käyttö.	Tarkastella suomalaisten mies- ja naisvankien terveyttä, terveystalveluiden ja lääkkeiden käyttöä, hoidon tarvetta ja työkykyä. Artikkelit pohjautuu vangeille tehtyihin Wattu I-III -kyselytutkimusten tuloksiin.
Maguire, Mike & Raynor, Peter (2017). Iso-Britannia.	Offender management in and after prison: The end of 'end to end.	Selvittää vankien yhteiskuntaan integroitumisen ja desistanssin tukemisen haasteita sekä niiden kehityskohteita niin vankilassa kuin siviiliin siirryttäessä. Kirjallisuuskatsaus.
McNeill, Fergus, Farrall, Stephen, Lightowler, Claire & Maruna, Shadd (2012). Iso-Britannia.	How and why people stop offending: Discovering desistance.	Esitellä desistanssitutkimuksen tuloksia sekä tarkastella tulosten pohjalta hyviä käytäntöjä ja menettelytapoja tukea yksilöä rikoksettomuudessa. Kirjallisuuskatsaus.
Piispa, Minna & Lind, Heidi (2021). Suomi.	Taustalla rikos, edessä muutos. Suositukset viranomaisten saumattomalle yhteistyölle	Sovittaa yhteen Rikosseuraamuslaitoksen ja muiden viranomaisten palvelut, tarkastella yhteistyön ja tiedonvaihdon

	rikostaustaisten yhteiskuntaan kiinnittymisessä.	haasteita sekä määritellä hyvät käytännöt ja toimintamallit rikosseuraamusasiakkaiden tukemisessa. Suositukset perustuvat työryhmätyöskentelyyn sekä Rikosseuraamuslaitoksen henkilöstölle, Vankiterveydenhuollon työntekijöille ja TYP-verkostojen jäsenille osoitetun kyselyn tuloksiin.
Schinkel, Marguerite (2021). Iso-Britannia (Skotlanti).	Persistent short-term imprisonment: Belonging as a lens to understand its shifting meanings over the life course.	Tarkastella elämäntulkutearian pohjalta lyhytaikaisvankkeutta ja rikosuria. Aineisto kattaa pitkän rikosuran omaavien mies- ja naisvankien haastattelut (N=62).
Tyni, Sasu (2015). Suomi.	Vankeinhoidon vaikuttavuus: onko kuntoutukselle tilastollisia perusteita?	Kuvata vankien uusintarikollisuutta, siihen vaikuttavia tekijöitä ja uusimisriskin arvioimista sekä Rikosseuraamuslaitoksen toiminnan, toimenpiteiden ja toimintaohjelmien vaikuttavuutta. Väitöskirjatutkimuksen primääriaineisto koostuu vankitietojärjestelmän tiedoista.

Olen analysoinut kirjallisuuskatsauksen aineiston hyödyntämällä analyysimenetelmänä teemoittelua. Teemoittelun avulla lähdekirjallisuusaineisto on mahdollista jakaa ja luokitella eri aihepiireihin. Näin tutkija pystyy tarkastelemaan sitä, minkälaisia yhteisiä teemoja aineistosta ilmenee. (Tuomi & Sarajärvi 2018, yleinen kuvaus analyysin toteuttamisesta.) Samanaikaisesti kun tutustuin ja luin läpi lähdekirjallisuusaineistoa, tein muistiinpanoja ja alleviivasin tutkimuskysymykseni kannalta kustakin lähdeaineistosta keskeisiä kohtia. Löytämäni yhtäläisyydet ja eroavaisuudet merkitsin aineistoihin värikynien avulla.

Myöhemmin jäsentelin muistiinpanojani kehittämieni alustavien teemojen perusteella. Alustavat teemat muotoutuivat nopeasti varsinaisiksi teemoiksi. Tematisoinnin avulla pystyin vertailemaan eri aineistoja tarkastelemalla esimerkiksi sitä, kuinka usein tietyt asiat ilmenevät lähdekirjallisuusaineistossa ja millaisia vastauksia kukin yksittäinen aineisto on tuottanut tutkimuskysymykseeni. Aineiston analysointitapana teemoittelu on hyödyllinen etenkin käytännön tutkimusongelman ratkaisemisessa. Teemoittelun lisäksi aineiston analyysissä ei tule unohtaa johtopäätösten laatimista, jottei tutkimuksesta muodostuisi yksipuolinen lähdeaineiston sitaattikokoelma. (Eskola & Suoranta 1998, teemoittelu).

Olen jakanut kirjallisuuskatsauksen tutkimustulokset seuraaviin teemoihin: kokonaisvaltainen ja yksilöllinen työskentelyote, toivottomuudesta merkityksen löytämiseen sekä jatkosuunnitelmien ja tavoitteiden laatiminen. Teemat on jäsennelty vankisosaalityön näkökulmasta. Kirjallisuuskatsauksen tulosten teemat perustuvat lähdekirjallisuusaineiston huolelliseen läpikäymiseen sekä lähdeaineistojen keskinäiseen vertailuun mahdollisten yhtäläisyyksien ja eroavaisuuksien osalta. Teemojen muodostaminen vaatii sisällöllisten asiakokonaisuuksien muodostamista aineiston perusteella. Tein lähdekirjallisuusaineistosta muistiinpanoja ja käsitekarttoja. Aineistoja läpi käydessä kiinnitin huomiota siihen, miksi, miten ja milloin vankisosaalityön, lyhytaikaisvankien ja desistanssin teemoja tuodaan esille ja miten asiakokonaisuudet nivoutuvat yhteen.

5.3 Tutkimuksen luotettavuus

Kirjallisuuskatsauksen luotettavuutta voidaan arvioida neljän eri kriteerin perusteella: systemaattisuuden, avoimuuden, kattavuuden ja toistettavuuden. Kirjallisuuskatsauksen lähdekirjallisuusaineiston tulee olla laaja ja systemaattisesti koottu eri tietokannoista, tehdyt valinnat ja niiden perustelut tulee käydä ilmi selkeästi. Lisäksi on tärkeää, että tutkimus on mahdollista toistaa. (Fink 2005, 17, Kallion 2006, 25 mukaan). Olen pyrkinyt toteuttamaan kirjallisuuskatsauksen edellä mainittujen arvojen mukaan. Lähdekirjallisuusaineistoa olen kerännyt laajasti eri tietokannoista ja arvioinut

valittua aineistoa systemaattisesti. Valitun aineiston valinnassa olen ottanut huomioon tiettyjä sisäänotto- ja poissulkukriteereitä. Aineisto ja sen tulokset ovat laaja-alaiset ja perustellut. Myös toistettavuuden kriteeri toteutuu tutkielmassa.

Kallion (2006, 26) mukaan laadullisessa review -tutkimuksessa tutkija voi tutkimusta tehdessään tiedostamatta painottaa tiettyjä näkökulmia tai tutkimustuloksia. Tämän vuoksi olen pyrkinyt tiedostamaan omat mahdolliset ennakkokäsitykseni ja näin ollen välttämään ennako-oletuksia tutkielman aihepiiristä, lähdemateriaaliaineistosta ja tuloksista. Olen pyrkinyt huomioimaan lähdekirjallisuusaineiston näkökulmia monipuolisesti ja esittämään tulokset objektiivisesti.

Tutkimusmenetelmän lisäksi luotettavuuden arviointi kohdistuu myös lähdekirjallisuusaineistoon, sen valintaan ja relevanssiin. Tutkijan on syytä huomioida, että esimerkiksi vangin tai vankiväestön määritelmät voivat erota maittain ja ajankohditain. Vangin määritelmä riippuu muun muassa kunkin maan rikoslainsäädännöstä. Lintonen ja Joukamaa (2013, 62) viittaavat Hypéniin (2004) siitä, ettei vankiväestö ole koskaan yhtenäinen. Suomessakin eri vankiryhmien kesken on eroja sosiodemografisissa tekijöissä. Sosiodemografisten tekijöiden lisäksi uusintarikollisuuden vaikuttaa esimerkiksi rikostyyppi ja päihteiden käyttö. Näistä syistä vankeihin kohdistuvia tutkimuksia on haastava suoraan verrata. (Lintonen & Joukamaa 2013, 62.)

Ulkomailla tehtyjä tutkimuksia ja niiden tuloksia ei ole mahdollista suoraan soveltaa Suomessa, sillä lainsäädäntö, seuraamusjärjestelmä, vankilarakenne ja vankien sosiodemografinen tausta voivat olla erilaiset maiden välillä. Pohjoismaiden ja Iso-Britannian seuraamusjärjestelmät eroavat toisistaan esimerkiksi laitosten kokojen ja asteittaisen vapauttamisen suhteen. Britanniassa painotetaan enemmän vankeuden rankaisevaa luonnetta. Eroja on myös Pohjoismaiden kesken: yhtenäisestä lainsäädännöstä huolimatta vankirakenne on erilainen ja keskimääräiset laitosajatkin ovat eri pituisia. (Tyni 2015, 99.) Päätin hyväksyä lähdekirjallisuusaineistooni ulkomaisia lyhytaikaisvankitutkimuksia suomalaisen tutkimuksen suppeahkon määrän vuoksi. Vaikkei eri maiden vankitutkimuksen tuloksia voikaan suoraan verrata keskenään, ulkomaiset tulokset on kuitenkin mahdollista huomioida ja hyödyntää kotimaisessakin tutkimuksessa. Eri maiden lyhytaikaisvankitutkimusten vertailu tuottaa lisätietoa

tarkastelun kohteena olevasta ilmiöstä: lyhytaikaisvankien desistanssista. Aineistonkeruuni perusteella lyhytaikaisvankitutkimusta on tehty 2000-luvulla määrällisesti eniten Isossa-Britanniassa, minkä vuoksi päätin keskittyä brittiläiseen lähdekirjallisuusaineistoon.

Yksi keskeinen huomio tulosten luotettavuudelle liittyy yksilön omiin kokemuksiin ja yksilöiden välisiin kokemus- ja tulkintaeroihin. Lievesley kollegoineen (2018, 424) toteaa, että vankien kokemukset rikosoikeudellisesta järjestelmästä ja lyhyistä vankeustuomioista voivat vaihdella maantieteellisesti. Kansalliset ja kulttuuriset erot saattavat vaikuttaa myös vankien irtaantumisoptimismien luonteeseen. Optimismiin suhtautuminen voi vaihdella eri maissa: suomalaisessa kulttuurissa siihen suhtaudutaan tyypillisesti maltillisesti. (Kivivuori & Linderborg 2010, 137.) Lisäksi desistanssi- ja lyhytaikaisvankitutkimusten pienet otokset asettavat rajoituksia tutkimustulosten yleistettävyydelle (Lievesley ym. 2018, 423).

Vaikka suomalaiset ja ulkomaiset lyhytaikaisvankitutkimukset eivät ole lainsäädännön, seuraamusjärjestelmän, vankilarakenteen tai vankien sosiodemografisen taustan osalta suoraan vertailukelpoisia, kirjallisuuskatsauksen tulosten voidaan todeta olevan kuitenkin suhteellisen yhteneväisiä ja niistä voidaan päätellä, että lyhytaikaisvankien elämäntilanteiden haasteet sekä sosiaalityön tarpeet ovat pitkälti samansuuntaisia tutkimusaineiston julkaisumaissa Suomessa ja Isossa-Britanniassa. Suuri osa kirjallisuuskatsauksen aineistosta (mm. Kivivuori ja Linderborg 2009, 177; Kivivuori ja Linderborg 2010, 135–136; Anderson & Cairns 2011, 6; Lintonen & Joukamaa 2013, 62; Tyni 2015, 91, 110–111; Schinkel 2021, 1–20) kuvaa lyhytaikaisvankeja yhteiskunnan huono-osaiseksi ryhmäksi, jolla on vaikeuksia kiinnittyä yhteiskuntaan ja sen palveluihin. Lyhytaikaisvankien tarpeet ovat moninaisia ja elämäntilanteet vankilaan tultaessa kriisiytyneet. Lyhytaikaisvangit uusivat rikoksensa hyvin todennäköisesti ja heidän arkeaan kuvaa vankeus- ja siviiliajan vuorottelu, mikä omalta osaltaan kuvaa lyhytaikaisvankien haasteita sitoutua heille tarjottuihin palveluihin.

Uusintarikollisuuteen tähtäävien toimenpiteiden vaikutusta on haastava arvioida Suomen vankiloissa. Vangin oman muutosmotivaation lisäksi uusintarikollisuuteen vaikuttavat myös ulkoiset tekijät, kuten lainsäädäntö, oikeusprosessien

käsittelyajat sekä vankipopulaation rakenne. Uusintarikollisuutta voidaan mitata vasta vapautumisen jälkeen. (Tyni 2015, 112.)

Rikosseuraamuslaitoksen strukturoitujen toimintaohjelmien tai erilaisten interventioiden vaikuttavuudesta tulisi olla enemmän suomalaista tutkimustietoa. Vankitoimintojen, kuten esimerkiksi erilaisten toimintaohjelmien, vaikuttavuutta on vaikea todentaa. Suomessa vankisosaalityö on osa vankilan kuntoutuksellista toimintaa, joka tähtää rikoksettomuuden tukemiseen. Toimenpiteiden toteutuksessa voi olla eroavaisuuksia, epäonnistumisia ja resurssipulaa. Vankitoiminnoilla voi kuitenkin olla välineellistä arvoa uusintarikollisuuteen. Vaikutukset voivat tapahtua hitaasti ajan kuluessa tai olla vaikeasti mitattavissa. Kuntoutustoimenpiteillä voi olla merkitystä esimerkiksi vangin terveydentilaan ja koettuun hyvinvointiin, vangin läheisiin tai laitosturvallisuuteen. (Tyni 2015, 99, 108–109.)

6 LYHYTAIKAISVANKIEN DESISTANSSIN TUKEMINEN VANKISOSIAALITYÖN KEINAIN

Tässä luvussa esittelen kirjallisuuskatsauksen tutkimustuloksia siitä, miten vankisosaalityö voi tukea lyhytaikaisvangin desistanssiprosessia.

6.1 Kokonaisvaltainen ja yksilöllinen työskentelyote

Lyhyen vankeustuomion aikana on tärkeä hyödyntää koko vankeusaika (mm. Anderson & Cairns 2011, 7; Suonio, Linderborg & Lassila 2014, 9–16). Kirjallisuuskatsauksen tulokset painottavat lyhytaikaisvangin desistanssin tukemisessa kokonaisvaltaista ja joustavaa työtettä, jossa vanki on keskiössä (mm. Frazer ym. 2014, 97; Maguire & Raynor 2017, 151–152). Sosiaalityön näkökulmasta keskeistä on lyhytaikaisvangin kuntoutustarpeiden arvioiminen (mm. Anderson & Cairns 2011, 26; Suonio, Linderborg & Lassila 2014, 9–16). Lyhytaikaisvankien tilanne vaatii laaja-alaista ja oikea-aikaista tarpeiden arviointia, joka huomioi vankien terveydelliset ja sosiaaliset tarpeet. Voidaan pohtia, onko esimerkiksi vankilaan tulovaihe tarkoituksenmukaisin hetki arvioida sosiaalityön tarvetta vai voisiko arviointi odottaa siihen asti, kun vanki on hieman jo sopeutunut vankilaan. Tulovaiheetta leimaa usein kiire ja vangin hermostuneisuus. (Anderson & Cairns 2011, 26.)

Kokonaisvaltaiseen ja joustavaan työotteeseen sisältyy nopea reagointi lyhytaikaisvankien tarpeisiin. Anderson ja Cairns (2011, 7) sekä Piispa ja Lind (2021, 50–51) painottavat lyhytaikaisvankien kiireellisiin sosiaalityön tarpeisiin vastaamista.

Vangin palveluihin kiinnittymistä tulee tukea niin vankeusaikana kuin vapautumista valmisteltaessa. Sujuva tietojenvaihto vahvistaa eri toimijoiden välistä yhteistyötä. (Piispa & Lind 2021, 26–27.) Myös olemassa olevan tuen ylläpitäminen vankeusaikana on keskeistä desistanssin tukemisessa (mm. Anderson ja Cairns 2011, 7).

Kokonaisvaltainen työskentely kattaa käytännön asioissa, kuten asumisen ja työn järjestämisessä tukemisen, mutta myös vaikuttamisen yksilön ajattelu- ja käyttäytymismalleihin ja asenteisiin sekä tunnetyöskentelyn (Maguire & Raynor 2017, 151–152). Kokonaisvaltainen työskentely ei kuitenkaan yksinään riitä. Kuntoutuksellisesta näkökulmasta lyhytaikaisvankien kohdalla on lisäksi perusteltua painottaa nopeaa toimintoihin sijoittamista (Tyni 2015, 114–115) sekä vankeusaikaiseen kuntoutukseen, kuten päihdehoitoon, ohjaamista (mm. Kivivuori & Linderborg 2009, 185). Vankilan sosiaalityön näkökulmasta tämä tarkoittaa vangin motivointia ja ohjaamista toimintaan tai kuntoutukseen vankivastaanotoilla rangaistusajan suunnitelman mukaisesti.

Kokonaisvaltainen työskentelyote vaatii vankien kanssa tehtävältä sosiaalityöltä yksilöllisyyttä. Yksilöllisyydellä tarkoitetaan vangin yksilöllisten tarpeiden ja olosuhteiden huomioimista (mm. Frazer ym. 2014, 107; Tyni 2015, 100). Lisäksi lyhyitä tuomioita tulisi tarkastella kokonaisuutena ja jatkuvuuden näkökulmasta kuin yksittäisinä tuomioina (Schinkel 2021, 1–20). Vankeuden aikana tulisi rikosten sijaan tarkastella rikolliseen käyttäytymiseen johtavia tekijöitä ja vaikuttaa rikosten tekemisen taustalla oleviin, vankien elämänkulkuun liittyviin, sosiaalisiin ja yksilöllisiin tilanteisiin (Kivivuori & Linderborg 2009, 151; Tyni 2015, 100).

Keskeisiä vankisosiaalityön työmenetelmiä ovat muun muassa psykososiaalinen työ, motivoivat työmenetelmät sekä monialainen verkostoyhteistyö (Suonio, Linderborg & Lassila 2014, 9–16). Myös Frazer (2014, 107) nostaa esille eri toimijoiden välisen yhteistyön. Piispa ja Lind (2021, 45, 48) painottavat eri toimijoiden välisiä yhteisiä assa-kassuunnitelmia, joiden tavoitteena on kerätä yhteen vangin tarvitsemat palvelut ja yhteistyötahot. Esimerkiksi vapautuvan vangin asunnottomuuteen ja syrjäytymiskiirteen katkaisuun vaikutetaan parhaiten eri toimijoiden välisellä yhteistyöllä ja reagoimalla asumiseen liittyviin tarpeisiin mahdollisimman nopeasti.

Lyhytaikaisvankien osalta suunnitelmissa erityistä huomioitavaa ovat palvelujatkumot, hoidon ja kuntoutuksen kustannuksista sopiminen sekä toimiva tietojenvaihto. Suunnitelmien läpi käymiseen on syytä varata aikaa. Esimerkiksi moni Kivivuoren ja Linderborgin (2009, 149) haastattelemissa lyhytaikaisvangeista kokee rangaistusajan suunnitelman ja sen tavoitteet epäselviksi.

Yksilölliseen työotteeseen kuuluu kiinteästi vangin osallisuus. Vangin osallisuudesta puhuvat muun muassa Frazer ym. (2014, 107), Piispa ja Lind (2021, 45, 48) sekä Maguire ja Raynori (2017, 151–152). Kuntoutuksen edistymisen kannalta on perusteltua, että vanki pääsee vaikuttamaan omaan rangaistusajan suunnitelmaansa ja sen täytäntöönpanoon sekä se, että kuntoutustoimenpiteet pohjautuvat yksilölliselle riski-tarve-vastaavuudelle (Maguire ja Raynori 2017, 151–152).

Vankeuden aikainen toiminta sekä vankilan ja siviilin toimivat suhteet ovat kulmakiviä onnistuneen kuntoutuksen ja vapautumisen valmistelun näkökulmasta. Vangin yksilöllinen, ammatillinen palveluohjaus (*case management*) nähdään parhaimmillaan jatkumona, joka yhdistää vankilaan tulovaiheen, rangaistusajan sekä vapautumisvaiheen sekä näiden nivelvaiheiden keskeiset toimijat ja vangin. Työskentelyn tulee pohjautua vangin ja työntekijöiden luottamukselliseen suhteeseen. (Maguire & Raynor 2017, 151–152.)

Luottamuksellinen suhde vangin ja sosiaalityöntekijän välillä on kokonaisvaltaisen ja yksilöllisen työskentelyotteen kulmakivi. Andersonin ja Cairnsin (2011, 26) mukaan vankilaympäristö voi lisätä haluttomuutta keskustella yksilön haavoittuvuuksista ja tuen tarpeista. Esimerkiksi traumaattisista tapahtumista keskustelemiselle tulee varata tarpeeksi aikaa siten, ettei vankia palauteta heti yksin takaisin selliin. Näin ollen luottamuksellinen suhde vankilan henkilökunnan kanssa on tärkeää.

Kokemukset vankilan positiivisista vaikutuksista liittyvät vankien saamaan käytännön tukeen ja apuun tai ajatukseen siitä, että vankila tarjoaa turvaa siviilin vaikeuksilta (Howerton ym. 2009, 459). Käytännön asioiden, kuten asumisen ja työpaikan saamisessa tukeminen ja päihdehoitoon ohjaaminen on tärkeää desistanssin tukemiseksi. Sekundaariseen desistanssiin johtaa vahvimmin yksilöllisesti kohdennetut palvelut ja tukimuodot, jotka ottavat huomioon yksilön tarpeet ja tavoitteet. Tärkeintä

on, että yksilö kokee säilyttävänsä oman toimijuutensa. Työntekijä toimii ennemminkin muutoksen oppaana ja tukijana. (Clinks 2013; McNeil & Weaver 2010, Frazerin ym. 2014, 98 mukaan.) Vankilan kuntoutumista tukeva ilmapiiri sekä riittävät henkilökuntaresurssit tukevat vangin kuntoutumista (Maguire & Raynor, 2017, 151–152).

6.2 Toivottomuudesta merkityksen löytämiseen

Vankeudella on vaikutuksensa yksilön elämäntapahtumiin, ihmissuhteisiin, elämän vakauteen ja mahdollisuuksiin. Vapautuvat vangit tarvitsevat perustarpeiden, kuten asumisen turvaamisen ja työn löytämisen lisäksi laaja-alaista tukea. Vapautuvat vangit kokevat yhteisöön ja yhteiskuntaan kiinnittymisen haasteita ja merkityksettömyyttä. Tämän vuoksi sellaisilla tukipalveluilla on tarvetta, jotka tukevat uuden, rikoksettoman identiteetin vahvistumista ja tarjoavat vapautuville vangeille merkityksellistä toimintaa. (Lievesley ym. 2018, 417, 423.)

Lievesleyn ym. (2018) Isossa-Britanniassa tehty tutkimus käsittelee lyhytaikaisvankien uusintarikollisuutta ja sen aineisto koostuu kahdeksalle lyhytaikaisvangille tehdyistä puolistrukturoituiduista haastatteluista. Haastateltavien kertomuksista nousee esille toivottomuus ja uskomus rikosten tekemisen väistämättömyydestä. (Lievesley ym. 2018, 422.) Rikoksia uusiville lyhytaikaisvangeille saatetaan usein antaa ulkopuolelta ”parantumattoman” leima, joka jättää huomioimatta yksilöiden mahdollisuuden muutokseen (Schinkel 2021, 1–20). Lievesley ym. (2018, 422) viittaa *Her Majesty's Inspectorate of Probationiin* (2016), jonka mukaan toivottomuus voi heijastua esimerkiksi vankilan henkilökuntaan: henkilökunta tiedostaa lyhytaikaisten pyöröovivankien tilanteen toivottomuuden, mikä lisää entisestään vankien epätoivoa ja kyseenalaistaa muutoksen mahdollisuuden.

Säännölliset vankeustuomiot voivat johtaa turtumiseen: vankila muuttuu osaksi elämänkulkua, johon yksilö lopulta sopeutuu (Kivivuori & Linderborg 2009, 126). Vankila-arki voi olla yksitoikkoista ja tylsää, ja aikaa vietetään pääasiassa sellissä (Lievesley ym. 2018, 415). Toisaalta joillekin vankilan rutiinit ja kontrolli tukevat irtaantumisessa ja rauhoittavat elämäntilannetta (Kivivuori & Linderborg 2009, 139). Osalle

vangeista levähdystauko vankilassa voi johtaa toisaalta myös rikollisuutta lisäävään käyttäytymiseen (Howerton ym. 2009, 459).

Peräkkäiset lyhyet vankeustuomiot ja jatkuva vapautuminen tuovat kielteisiä ja kasautuvia seurauksia yksilöille. Tällöin vankeustuomioiden tarkoitusta voi olla vaikea hahmottaa, eikä vankilan välttämättä koeta tarjoavan riittävää tukea, kuntoutusta ja mahdollisuuksia. Sen sijaan yksilö voi ajatella vankeuden pahentavan ongelmia ja vahvistavan uskomusta epäonnistumisesta. (Lievesley ym. 2018, 422.)

Lievesleyn ym. (2018, 422) haastattelemat lyhytaikaisvangit kuvaavat rikollista identiteettiään ja rikollisen leiman tuomia haittoja. Tutkimustulosten mukaan vapautuville vangeille tarvitaan lisää mahdollisuuksia sitoutua sellaiseen vapautumisen jälkeiseen toimintaan, joka tuo yksilön elämään merkitystä. Tämä voi tukea rikoksettoman identiteetin omaksumista. Samaan johtopäätökseen on päätynyt Schinkel (2021, 1–20), joka painottaa rikollisuuden stigman vähentämisen ja rikoksentekijän osallisuuden tärkeyttä uusintarikollisuuteen vaikuttamisessa. Frazer ym. (2014, 97) toteaa, että onnistuneessa desistanssiprosessissa yksilö kehittää itselleen uuden, rikoksettoman identiteetin uusine toiminta- ja ajattelutapoineen.

Lievesleyn ym. (2018, 422) tutkimustulosten perusteella vankila voi parhaimmillaan tukea uudenlaisen, rikoksettomuutta tukevan identiteetin muodostumista, mutta jonka ylläpitäminen vapautumisen jälkeen voi osoittautua vaikeaksi. Kivivuoren ja Linderborgin (2009, 139) tutkimuksessa haastatellut vangit pitivät esimerkiksi työtä merkityksellisenä asiana siviilissä. Työn tekeminen näin ollen tukee rikoksettomien toimintamallien omaksumista. Kivivuoren ja Linderborgin (2010, 135–136) tutkimuksen tuloksista voidaan lisäksi päätellä, että tiettyihin vankitoimintoihin, kuten päihdeohjelmiin ja avolaitostyöhön, osallistuminen tukee lyhytaikaisvankien desistanssiprosessia.

Vankila-aikaisella työskentelyllä ja päihdehoitoon osallistumisella on positiivinen merkitys uusintarikollisuuteen vaikuttamiseen (Kivivuori & Linderborg 2009, 178). Kivivuoren ja Linderborgin (2009) tutkimukseen haastatellut vangit arvioivat vankeusaikaisen päihdehoidon, kuten päihdeettömälle sopimusosastolle hakeutumisen ja yksilöpäihdekeskusteluihin osallistumisen, merkitykselliseksi rikollisuudesta

irtaantumisessa. Päihdehoitoon osallistuminen ja sen onnistuminen edellyttää kuitenkin omaa motivaatiota. (Kivivuori & Linderborg 2009, 133–134.) Myös Tynin (2015) väitöstutkimuksen yksi keskeisimmistä tuloksista liittyy vankitoimintoihin osallistumisen ja rikosten uusimisriskin yhteyteen. Tulosten mukaan yleisesti vankitoimintoihin osallistuminen ei kuitenkaan vaikuta ratkaisevasti vangin rikosten uusimisriskiin. Tynin (2015, 96) mukaan tuloksista voidaan silti päätellä, että toimintoihin osallistumisesta seuraa vangeille positiivista. Tutkimuksessa vankitoimintoja ei eritellä. (Tyni 2015, 96.)

Resurssien vuoksi kaikille vangeille ei ole välttämättä aina mahdollista tarjota tarkoituksenmukaisia vankitoimintoja. Vanki voi myös kieltäytyä hänelle tarjotusta toiminnasta ja tuesta. (Tyni 2015, 104.) Kivivuoren ja Linderborgin (2009, 133–134, 151) tutkimukseen haastateltujen vankien keskuudessa on eroja siinä, miten vankilaikaista kuntoutusta koetaan tarjotun: osa haastateltavista kokee jääneensä kuntoutustoimenpiteiden ulkopuolelle, kun taas osa kokee, että kuntoutustarpeisiin on vastattu. Haastatellut vangit kokevat etenkin päihdehoidon saatavuuden vaihtelevan, samalla päihdehoitoon ja sen vaikutuksiin myös suhtaudutaan varautuneesti.

Joillekin vangeista tarjoutuu vankeusaikana pääsy sellaisten palveluiden, kuntoutuksen, tuen ja toiminnan piiriin, mikä ei olisi ilman vankeustuomiota heille mahdollista. Yksi esimerkki tästä on vankilan työtoiminta ja sitä kautta vangin saama luottamusasema. Vapautuvat vangit hyötyvät toiminnasta, joka tuo merkitystä ja tarkoitusta elämään ja joka tukee uuden identiteetin muodostumista (Lievesley ym. 2018, 416–417, 423). Tätä merkityksellisyyden ja tarkoituksen löytämistä pidetään lähdekirjallisuusaineiston perusteella keskeisenä tekijänä desistanssin toteutumiseksi.

6.3 Jatkosuunnitelmien ja tavoitteiden laatiminen

Vankeuslaki (767/2005) painottaa vangin asteittaista ja suunnitelmallista vapauttamista sekä verkostotyötä sosiaalipalveluiden kanssa. Vankeuslain tavoitteena on vahvistaa vangin sosiaalista selviytymistä ja rikoksettomuutta. Rangaistusajan suunnitelman lisäksi vangeille tehdään myös vapauttamissuunnitelma, jossa tuodaan

esille vangin palveluiden tarvetta sekä jatkokuntoutussuunnitelmat (Piispa & Lind 2021, 40). Kirjallisuuskatsauksen tulokset painottavat yleisesti suunnitelmien laatimisen tärkeyttä.

Suomalainen ja kansainvälinen tutkimuskirjallisuus kuvaa lyhytaikaisvankien tilanteita erityisen haastavina ja painottaa vankilassa tapahtuvan kuntouttavan työn ja vapautumisen valmistelun suunnitelmallisuutta desistanssin mahdollistamiseksi (Suonio, Linderborg & Lassila (2014, 9–16). Lyhytaikaisvankien kanssa tehtävä sosiaalityö painottuukin kuntoutussuunnitelmien laatimiseen sekä jatkumoiden luomiseen siviiliin (mm. Suonio, Linderborg & Lassila 2014, 9–16; Piispa & Lind, 2021, 33). Myös Tyni (2015, s. 114–115) painottaa vapauttamis- ja kuntoutussuunnitelmien tärkeyttä, mutta myös kuntien ja muiden toimijoiden roolia vapautuvan vangin tukemisessa – vangin omaa vastuuta unohtamatta. Myös mahdollinen läheisten rooli tulee huomioida verkostoja muodostettaessa (Piispa & Lind 2021, 45, 48–51).

Desistanssin kannalta keskeistä on vapautuvan vangin kiinnittyminen yhteiskuntaan ja se, minkälaisia vangin työ- ja asumistilanteet ovat ja onko vangilla jatkokuntoutussuunnitelma (Tyni 2015, 113). Onnistuneeseen vapautumiseen liittyy tiettyjä uskomuksia ja kognitiivisia prosesseja. Vapautumisen jälkeinen asuminen, taloudellinen tilanne ja työllistyminen voivat aiheuttaa ahdistusta ja nämä tuleekin huomioida vapautumisen suunnittelussa. Ahdistus voi aiheuttaa toivottomuutta, pelkoa ja vahvistaa ajatusta siitä, ettei muutos ole mahdollinen. Muutoksessa edesauttaa se, että yksilöllä on hallinnan kokemus omasta elämästään. (Howerton ym. 2009, 459.)

Vangit hakeutuvat tyypillisesti vankilan sosiaalityöntekijän vastaanotolle taloudellisen tilanteen, asumisen, sosiaalisen verkoston tai vankeuteen liittyvien kysymysten selvittelyn vuoksi (Karsikas, 2014, 103). Myös Lievesley ym. (2018, 415–416) toteaa, että vapautumisen suunnittelussa etenkin taloudellisesta tilanteesta huolehtiminen ja etuuksien hakeminen on keskeistä. Tuen tarvetta voi olla myös päihdeongelman hoidossa. Vangit toivovat käytännönläheistä tukea asioiden hoitamiseen vapautumisen kynnyksellä: etuuksien ja tukien hakemista, terveydenhuollon asioiden hoitamista sekä psykososiaalista tukea. (Lievesley ym. 2018, 415–416.) Joissakin vankiloissa järjestetään vapautumista valmentavia ryhmiä. Ryhmissä voi saada tietoa

vapautumiseen ja siviilielämään liittyvistä käytännön asioista, kuten eri viranomaisasiainnissa, päihdekuntoutukseen hakeutumisesta tai asunnon etsimisestä. (Piispa & Lind 2021, 59.)

Jokaisen Kivivuoren ja Linderborgin (2009) viimeisimmän vankeusrangaistuksen aikana haastatteleman vangin pidemmän tähtäimen tavoitteena oli irtaantua rikollisuudesta ja lopettaa päihteidenkäyttö. Haastateltavien kesken oli kuitenkin eroja siinä, kuinka konkreettisia jatkosuunnitelmia heillä oli ja millaisia mahdollisuuksia heillä oli toteuttaa niitä. (Kivivuori & Linderborg 2009, 152.)

Rikollisuudesta irtaantumiseen liittyy lyhyen ja pitkän aikavälin tavoitteita. Pidemmän aikavälin tavoitteisiin ei välttämättä sisälly konkreettisia toimintasuunnitelmia, vaan tavoite voidaan nähdä ennemminkin päämääränä ja ideaalitulanteena. Kun sosiaalista pääomaa on vähän, tavoitteisiin pääseminen ja konkreettisten suunnitelmien laatiminen voi osoittautua haastavaksi. Lyhyen aikavälin tavoitteet yleensä sisältävät tarkempia keinoja tavoitteen saavuttamiseen. Ne saattoivat liittyä esimerkiksi vapautumisen jälkeisen elämän valmisteluun, kuten asumisen suunnitteluun. Lyhyen aikavälin tavoitteet parhaimmillaan tukevat pitkän aikavälin tavoitteiden saavuttamista. (Kivivuori & Linderborg 2009, 152.)

Irtautumisoptimismia on erilaista ja siihen vaikuttavat muun muassa rikosuran alkamisen ajankohta, olemassa olevat suhteet rikolliseen maailmaan sekä kiinnittyminen rikoksettomaan elämäntapaan. Vanhoihin, rikoksia ylläpitäviin ajattelu- ja käyttäytymismalleihin retkahtamisen ehkäisemiseksi on tärkeää muodostaa uudenlaisia toimintastrategioita siviiliin. Vankilassa harjoiteltujen uusien toimintamallien siirtäminen siviilielämään voi osoittautua haastavaksi etenkin siinä tapauksessa, jos vanki kokee jäävänsä vapautumisen jälkeen yksin. (Kivivuori & Linderborg 2009, 137, 140, 152.)

Sosiaalisen pääoman osuus rikollisuudesta irtautumisessa on merkittävä puoleen ja toiseen. Perhe on rikollisuudesta irtautumista tukeva tekijä. Perheen rooli desistanssissa on kuitenkin heikompi, jos yhteiskuntaan kiinnittyminen on muilta osin puutteellista. Monella vapautuvalla vangeilla rikollinen tuttavapiiri muodostaa ainoat sosiaaliset ja materiaaliset suhteet siviilissä, mikä vaikeuttaa

irtaantumisprosessia. Kun vangilla ei ole rakenteellisia siteitä tavanomaiseen elämään, houkutus jatkaa rikollista elämäntyyliä ja päihteidenkäyttöä voi kasvaa (Kivivuori & Linderborg 2009, 137–139, 152, 155).

7 YHTEENVETO

Tässä luvussa kokoan kirjallisuuskatsauksen tuloksia yhteen ja pohdin niiden merkitystä.

Vangit ovat erityistä tukea tarvitseva asiakasryhmä: vankien tuen tarve on tyydyttävästi laaja-alaista ja heillä on usein haasteita kiinnittyä heille tarjottuihin palveluihin (Piispa & Lind, 2021, 33). Yksi suurimmista vankiloiden kohtaamista haasteista on lyhytaikaisvankien kuntouttaminen kohti rikoksettomuutta (mm. Tyni 2015, 114–115). Haastavaksi sen tekee lyhytaikaisvankien moninaisten tarpeiden ohella tuomion lyhyt pituus, jolloin viranomaisen reagoitumahdollisuudet vangin sosiaalisiin, terveydellisiin ja kuntoutuksellisiin tarpeisiin ovat rajalliset. Tämän vuoksi on tärkeä tarkastella lyhytaikaisvankien kanssa tehtävää työtä ja sen vaikuttavuutta.

Vankissosiaalityön tavoitteena on vähentää uusintarikollisuutta, tukea vangin yhteiskuntaan kiinnittymistä ja sosiaalisen pääoman vahvistumista (Karsikas 2014, 107). Suonio, Linderborg ja Lassila (2014, 9–16) painottavat sosiaalityön roolia vangin toimintakyvyn ja hyvinvoinnin kokonaisvaltaisessa tukemisessa. Rikollisuudesta irtaantuminen on yksilöllinen prosessi ja retkahduksia aiempaan tapahtuu (mm. Frazer ym. 2014, 97). Työntekijä on muutoksen apuna, mutta vanki säilyy aktiivisena toimijana (Clinks 2013; McNeil & Weaver 2010, viitattu lähteessä Frazer ym. 2014, 98).

Kirjallisuuskatsauksen tavoitteena on vastata tutkimuskysymykseen, joka käsittelee lyhytaikaisvankien desistanssin tukemista vankilasosiaalityön keinoin. Olen jaakanut kirjallisuuskatsauksen tulokset kolmeen teemaan: kokonaisvaltainen ja yksilöllinen työskentelyote, toivottomuudesta merkityksen löytämiseen sekä

jatkosuunnitelmien ja tavoitteiden laatiminen. Tulokset eivät kuitenkaan ole vankisosaalityölle spesifejä, vaan ne suurelta osin kytkeytyvät suurempaan kuntoutukselliseen kokonaisuuteen: vankilan kuntouttavan työn keskeisiin työmenetelmiin ja tavoitteisiin.

Kirjallisuuskatsauksen tulosten perusteella lyhytaikaisvankien kanssa tehtävässä sosaalityössä korostuu ensisijaisesti kokonaisvaltainen ja yksilöllinen työskentelyote, joka painottuu etenkin vapautumisvaiheen tuessa ja ohjauksessa. Vaikka lyhytaikaisvankien kanssa tehtävän työn painopiste on vapautumisessa, lyhyen vankeustuomion aikana on tärkeä hyödyntää koko vankeusaika. Desistanssin näkökulmasta vangin ja hänen tarpeidensa tulee olla työskentelyn keskiössä. Vangin sosaalityön tarpeet on arvioitava yksilöllisesti ja niihin tulee reagoida mahdollisimman nopeasti ja oikea-aikaisesti. Vankisosaalityö ei tue lyhytaikaisvankeja ainoastaan käytännön asioissa, kuten asumisen ja työn järjestämisessä, vaan myös yksilön ajattelu- ja käyttäytymismalleihin ja asenteisiin vaikuttamisessa sekä tunnetyöskentelyssä.

Vankisosaalityön näkökulmasta vangin desistanssiprosessia tukee vankilan kuntoutumismyönteinen ilmapiiri, luottamuksellinen työskentelysuhde sekä riittävät henkilökuntaresurssit. Lyhytaikaisvankien kanssa tehtävä sosaalityö rakentuu eri toimijoiden väliselle yhteistyölle ja yhteisille asiakassuunnitelmille, joissa vanki on osallisena. Lisäksi vankisosaalityöllä on merkittävä rooli vangin läheis- ja perhesuhteiden tukemisessa. Sosiaalisella pääomalla on merkitystä desistanssin kannalta (mm. Kivivuori & Linderborg 2009, 152).

Toiseksi lyhytaikaisvangin desistanssiin vaikuttaa toivottomuudesta irtaantuminen ja merkityksen löytäminen, joka liittyy uudenlaisen, rikoksettoman identiteetin ja elämäntavan vahvistumiseen. Tämä tulee huomioida vapautumisen tukipalveluja suunniteltaessa. Uudenlaisten merkitysten löytäminen elämään voi tukea vankia yhteisöön ja yhteiskuntaan kiinnittymisessä siviiliin siirryttäessä. Merkityksettömyyden ja toivottomuuden tunteita vahvistaa lyhytaikaisvangeille usein annettu ”parantumattoman” leima. Vankila voi parhaimmillaan tukea uudenlaisen, rikoksettomuutta tukevan identiteetin muodostumista, mutta sen ylläpitäminen vapautumisen jälkeen, vanhassa elinpiirissä, voi osoittautua haastavaksi. Vankeusaikana vankia voi

motivoida osallistumaan vankitoimintoihin, kuten päihdeohjelmiin ja avolaitostyöhön, joihin osallistuminen tukee tutkimusten mukaan lyhytaikaisvankien desistanssi-prosessia.

Andersonin ja Cairnsin (2011, 7) mukaan lyhytaikaisvankien kohdalla keskeistä rikoksettomuuden tukemiseksi on motivaation, itseluottamuksen ja itsetunnon vahvistaminen. Frazer ym. (2014, 97) puhuu rikoksettoman identiteetin ja uusien ajatus- ja toimintamallien vahvistamisesta. Desistanssi vaatii toteutuakseen kuntoutusmyönteisen ympäristön, joka tukee vangin rikoksettoman identiteetin muodostumista ja itsetunnon vahvistumista. Vapautumisen jälkeisellä rikoksetonta identiteettiä tukevalla toiminnalla on suuri merkitys desistanssi-prosessissa (ks. myös Anderson & Cairns 2011, 22).

Kolmanneksi lyhytaikaisvankien kanssa tehtävä sosiaalityö painottuu jatko- ja kuntoutusuunnitelmien laatimiseen sekä lyhyen ja pitkän tähtäimen, desistanssia tukevien tavoitteiden asettamiseen. Suunnitelmat tulee laatia yhdessä vangin kanssa, jotta ne olisivat vaikuttavia. Vangin osallisuus lisää hallinnan kokemusta omasta elämästä. Jatkosuunnitelmien laatiminen liittyy vapautumisen valmisteluun, jossa keskeistä rikoksettomuuden tukemiseksi on vangin taloudellisesta tilanteesta huolehtiminen ja tarvittavien etuuksien hakeminen. Tuen tarvetta voi olla myöskin esimerkiksi päihdeongelman hoidossa. Tavoitteita asetettaessa tulee huomioida vangin tosiasialliset mahdollisuudet niiden toteuttamiseen. Vapautumisen valmistelussa vangin sosiaaliseen pääomaan on kiinnitettävä huomiota, jotta uusien, rikoksettomuutta tukevien toimintastrategioiden omaksuminen olisi helpompaa.

Kirjallisuuskatsauksen tulosten perusteella lyhytaikaisvankien kanssa tehtävään suunnitelmalliseen sosiaalityöhön ja desistanssin tukemiseen sisältyy runsaasti viranomaisyhteistyötä. Näin ollen tulosten perusteella voidaan todeta, että työskentelyn keskiössä on suunnitelmallinen vangin vapautumisen valmistelu. Myös Rikosseuraamuslaitos painottaa strategiakartassaan (2022–2025) verkostoyhteistyön tärkeyttä vangin vapautumisen valmistelussa. Lisäksi Oikeusministeriö julkaisi vuonna 2021 suosituksen viranomaisten saumattomasta yhteistyöstä rikostaustaisten yhteiskuntaan kiinnittymisessä, joissa painotetaan rikosseuraamusasiakkaan palvelupolkujen

vahvistamista, moniammatillista verkostotyötä, yhteensopivia asiakassuunnitelmia sekä hoitojatkumoa vankilasta siviiliin.

Piispa ja Lind (2021, 64–68) nimeävät Rikosseuraamuslaitoksen ja muiden viranomaistahojen keskinäisiä toimivan yhteistyön käytäntöjä, joissa painotetaan vankien yksilöllisiä tarpeita. Lyhytaikaisvankien kohdalla näitä käytäntöjä ovat esimerkiksi Länsi-Suomen rikosseuraamusalueen verkostoyhteistyömalli (monialainen yhteistyö asiakassuunnitelmien yhteensovittamisessa) sekä Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen SikSak- lyhytaikais- ja sakkovankiprojektin nopean reagoinnin malli, jossa painotetaan verkostomaista toimintamallia, suunnitelmallisia nivelvaiheita vankilasta vapautteen sekä vapautuvan vangin kiinnittymistä hänelle tarjottuihin palveluihin.

Kirjallisuuskatsauksen tuloksista voidaan tuoda esille myös lyhytaikaisvankien kuntoutuksen haasteita. Suomalaiset vangit uusivat rikoksensa todennäköisemmin kuin vangit muissa Pohjoismaissa (Graunbøl ym. 2010, Tynin 2015, 113 mukaan). Mitä tulee vankien desistanssiprosessiin vaikuttamiseen, tutkimuskirjallisuus nostaa laajalti esille resurssikysymykset. Rikosseuraamuslaitos on valtion tuottavuusohjelman mukaisesti vähentänyt henkilökuntaa, sulkenut laitoksia ja panostanut valvotun koevapauden lisäämiseen sekä edullisempien yhdyskuntaseuraamusten toimeenpanoon. Näyttäisi siltä, ettei resursseja vaikuttaa uusintarikollisuuteen ole tarpeeksi. (Tyni 2015, 113.)

Myös vankien ajankäyttö on myös muuttunut: vankitoimintoihin osallistutaan yhä vähemmän samalla, kun passiivisen ajan määrä on lisääntynyt (Tyni 2015, 113). Vankien ajankäytön muutos näyttäytyy vankilan kuntouttavien toimintojen näkökulmasta huolestuttavalta. Toimintoihin osallistumattomuus passivoi vankia, mikä voi lisätä laitostumista ja vähentää kiinnostusta edistää omia asioitaan. Voidaan pohtia, onko vankitoimintoihin osallistumisen vähenemisessä kyse esimerkiksi resursseista, riittämättömästä koulutetun henkilökunnan määrästä, vankien huonokuntoisuudesta tai kielitaidon puutteesta. Vankitoimintoihin osallistumisen väheneminen asettaa haasteita myös vankisosaalitehtävälle. Tällöin sosiaalityöntekijän vastaanotolle saattaa tulla vankeja entistä moninaisine tarpeineen, mikä aiheuttaa haasteita esimerkiksi työn rajaamiseen ja lyhytaikaisvankien akuuttien tarpeiden huomioimiseen.

Kirjallisuuskatsauksen tulosten perusteella voidaan todeta vankilan kuntouttavien toimenpiteiden (joihin myös vankisosiaalityö kuuluu) olevan merkityksellisiä, mutta niiden vaikuttavuutta tulisi tutkia lisää (mm. Tyni 2015, 99; Kivivuori & Linderborg 2009). Tyni (2015, 100) viittaa Laineeseen (2014; 1994) vankeinhoidon kuntoutuksen tuloksellisuudesta ja sen arvioinnista: onnistunut kuntoutus voi tarkoittaa vakaviin rikoksiin syyllistymisen loppumista, rikosten tekemisen vähenemistä, myönteisten asioiden säilymistä vangin elämässä, tilanteen kriisiytymisen ehkäisemistä tai haittojen vähentämistä. Uusintarikollisuuden tarkastelun ohella olisi tarkoituksenmukaista arvioida esimerkiksi sitä, ovatko rikokset mahdollisesti entistä lievempiä vapautumisen jälkeen (mm. Tyni 2015, 113).

Kirjallisuuskatsauksen tulosten mukaan tutkimustietoa myös desistanssiprosessista ja siihen vaikuttamisesta tulisi saada enemmän. Vankilassa tapahtuvan kuntoutuksen kehittämiseksi olisi tärkeä saada lisää tutkimustietoa vankien uusintarikollisuuteen liittyvistä tekijöistä sekä erilaisten toimenpiteiden uusintarikollisuuteen vaikuttamisesta (Tyni 2015, 102). Kivivuori ja Linderborg (2010, 136) tuovat esille, että tutkimusta olisi syytä tehdä lisää desistanssiprosessiin liittyvästä moraalipohdinnasta ja tunteista. Lievesleyn ym. (2018, 422) mukaan olisi tärkeä tarkastella sitä, mikä lyhyiden vankeustuomioiden tarkoitus on, sekä sitä, olisiko jokin muu rikosoikeudellinen seuraamus tarkoituksenmukaisempi.

Kuten Tyni (2015, 113) toteaa: vankiloissa on tarvetta intensiivisille tuelle ja kuntoutukselle. Kirjallisuuskatsauksen tuloksista voidaan todeta, että lyhytaikaisvankien tarpeita tunnistetaan Suomessa jo suhteellisen hyvin, vaikka tutkimus aihepiirin ympärillä onkin toistaiseksi ollut määrältään vähäistä. Kirjallisuuskatsauksen tuloksista voidaan päätellä, että vankisosiaalityöllä voi parhaimmillaan olla merkittävä rooli vangin desistanssiprosessissa ja yhteiskuntaan kiinnittymisen tukemisessa. Lisäksi tulosten perusteella sosiaalityön ja vankeinhoidollisen työn tavoitteet ovat pitkälti samansuuntaisia.

Vankilassa tehtävä sosiaalityö näyttäytyy tutkimusaineiston perusteella nopea-tempoiselta, laaja-alaiselta, suunnitelmalliselta ja muutokseen tähtäävältä kuntouttavalta työltä, jonka tavoitteena on vangin toimintakyvyn ja hyvinvoinnin lisääminen ja

tukeminen kohti rikoksetonta elämää. Kuten Karsikas (2014, 106–107) pohtii, sosiaalityön periaatteita voisi vankiloissa soveltaa laajemminkin. Kirjallisuuskatsauksen tulosten perusteella vankilassa tapahtuvan kuntoutuksen (ja sosiaalityön) haasteina näyttäytyvät riittämättömät resurssit. Myös kuntoutuksellisen työnjaon selkeyttäminen ja erityisesti sosiaalityön profession roolin selkeyttäminen rikosseuraamusalalla nousee esille tutkimusaineiston tuloksista.

Kirjallisuuskatsauksen tuloksista voidaan lisäksi tehdä johtopäätös, jonka mukaan vankilassa lyhytaikaisvanki on mahdollista tavoittaa viranomaisten toimesta ja löytää hänelle sopivat palvelut siviiliin siirryttäessä. Parhaimmillaan vankeusaikainen työskentely tavoittaa kunnallisesta palvelujärjestelmästä pudonneen lyhytaikaisvangin, kartoittaa vangin moninaisia sosiaalityön tarpeita ja tukee käytännön asioiden, kuten asumiseen ja toimeentuloon liittyvien asioiden hoitamisessa, sekä kiinnittää vankia siviiliin ja rikoksettomuutta vahvistaviin toimijoihin.

Kirjallisuuskatsauksen tulosten mukaan vankisosiaalityön näkökulmasta rikollisuudesta irtaantuva vanki tarvitsee yksilöllistä, kokonaisvaltaista ja suunnitelmallista työtettä ja tukea, uusien merkitysten löytämistä sekä rikoksettomuutta tukevia jatkosuunnitelmia ja tavoitteita. Vankisosiaalityö vaikuttaa desistanssiprosessiin hyödyntämällä sosiaalityön keskeisiä työmenetelmiä, kuten psykososiaalista työtä, motivoivia työmenetelmiä, lapsi- ja perhetyötä sekä monialaista verkostoyhteistyötä. Sosiaalityön tukemana vanki voi löytää uusia voimavaroja itsestään ja saada vahvistusta muutoksen eteenpäin viemiseksi.

LÄHTEET

Anderson, Sarah & Cairns, Claire (2011): The Social Care Needs of Short-Sentence Prisoners. North East Public Health Observatory. Saatavilla <https://www.researchgate.net/publication/281551444_The_Social_Care_Needs_of_Short-Sentence_Prisoners>, luettu 29.6.2022.

Aveyard, Helen (2010): Doing a Literature Review in Health and Social Care: a practical guide (2nd edition). Maidenhead: McGraw-Hill Education. Saatavilla <<http://ebookcentral.proquest.com/lib/jyvaskyla-ebooks/detail.action?docID=771406>>, luettu 23.7.2022.

Frazer, Lesley, Drinkwater, Nicola, Mullen, Jessica, Hayes, Clare, O' Donoghue, Katie & Cumbo, Ellie (2014): Rehabilitation: What does 'good' look like anyway? European Journal of Probation 6:2, 92-111. Saatavilla <<https://journals-sagepub-com.ezproxy.jyu.fi/doi/pdf/10.1177/2066220314540566>>, luettu 9.9.2022.

Eskola, Jari & Suoranta, Juha (1998): Johdatus laadulliseen tutkimukseen. 4. luku. Analyysitavat. Teemoittelu. Tampere: Vastapaino. Saatavilla <<https://www.elibrary.com/book/978-951-768-035-6>>, luettu 26.9.2022.

Hallitusohjelma (2019): Pääministeri Sanna Marinin hallituksen ohjelma 10.12.2019. Saatavilla <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161931/VN_2019_31.pdf?sequence=1&isAllowed=y>, luettu 19.7.2022.

Howerton, Amanda, Burnett, Ross, Byng, Richard & Campbell, John (2009): The Consolations of Going Back to Prison: What 'Revolving Door' Prisoners Think of Their Prospects. Journal of Offender Rehabilitation 48:5, 439-461. Saatavilla <https://www.researchgate.net/publication/240235914_The_Consolations_of_Going_Back_to_Prison_What_'Revolving_Door'_Prisoners_Think_of_Their_Prospects>, luettu 9.9.2022.

Kallio, Tomi J. (2006): Laadullinen review -tutkimus metodina ja yhteiskuntatieteellisenä lähestymistapana. Hallinnon tutkimus 2:2006, 18-28. Saatavilla <<https://journal.fi/hallinnontutkimus/article/view/99500/57164>>, luettu 13.9.2022.

Karsikas, Vuokko (2014): Polku vapauteen – psykososiaalisen työn kehittyminen ja rooli vankeinhoidon yhteiskunnallisessa tehtävässä. Teoksessa H. Linderborg, M. Suonio, Mari & T. Lassila (toim.): Sosiaalityö ja sosiaalinen tuki rikosseuraamusalalla. Rikosseuraamuslaitos. Rikosseuraamuslaitoksen julkaisuja 2014:1, 91-112. Saatavilla <https://www.rikosseuraamus.fi/material/attachments/rise/julkaisut-risenjulkaisusarja/NdFcArAZr/RISE_1_2014_Sosiaalityo_ja_sosiaalinen_tuki_280214web_version1.3.pdf>, luettu 4.7.2022.

Kivivuori, Janne & Linderborg, Henrik (2009): Lyhytaikaisvanki: tutkimus lyhytaikaisvankien elinoloista, elämäkulusta ja rikollisuudesta. Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen julkaisuja 2009:248. Saatavilla

<<https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/152429/lyhytaikaisvanki.pdf?sequence=2&isAllowed=y>>, luettu 25.5.2022.

Kivivuori, Janne & Linderborg, Henrik (2010): Negative life events and self-control as correlates of self-assessed re-offending probability among Finnish prisoners. *European Journal of Criminology* 7:2, 123–139. Saatavilla <<https://journals-sagepub-com.ezproxy.jyu.fi/doi/abs/10.1177/1477370809354139>>, luettu 9.9.2022.

Lievesley, Rebecca, Winder Belinda, Norman Christine & Banyard, Philip (2018): A Life Sentence in Installments: A Qualitative Analysis of Repeat Offending Among Short-Sentenced Offenders. *Victims & Offenders* 13:3, 409–426. Saatavilla <<https://www-tandfonline-com.ezproxy.jyu.fi/doi/full/10.1080/15564886.2017.1354112>>, luettu 9.9.2022.

Linderborg, Henrik, Suonio, Mari & Lassila, Tytti (2014): Tiivistelmä. Teoksessa H. Linderborg, M. Suonio & T. Lassila (toim.): *Sosiaalityö ja sosiaalinen tuki rikosseuraamusalalla*. Tampere: Juvenes Print, 5. *Rikosseuraamuslaitoksen julkaisuja* 1/2014. Saatavilla <https://www.rikosseuraamus.fi/material/attachments/rise/julkaisut-risenjulkaisusarja/NdFcArAZr/RISE_1_2014_Sosiaalityo_ja_sosiaalinen_tuki_280214web_versio1.3.pdf>, luettu 25.5.2022.

Lintonen, Tomi & Joukamaa, Matti (2013): Suomalaisten vankien sairastavuus ja terveystalvelujen käyttö. Teoksessa Saari, Juho & Niemelä, Mikko (toim.): *Huono-osaisten hyvinvointi Suomessa*. Tampere: Juvenes Print, 62–79. Saatavilla <https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/40230/Huono-osaisten_hyvinvointi.pdf?sequence=1&isAllowed=y>, luettu 25.5.2022.

Maguire, Mike & Raynor, Peter (2017): Offender management in and after prison: The end of ‘end to end’. *Criminology & Criminal Justice* 17:2, 138–157. Saatavilla <<https://journals-sagepub-com.ezproxy.jyu.fi/doi/full/10.1177/1748895816665435>>, luettu 9.9.2022.

McNeill, Fergus, Farrall, Stephen, Lightowler, Claire & Maruna, Shadd (2012): How and why people stop offending: Discovering desistance. *Insight* 2012:15, 3–12. Saatavilla <<https://www.iriss.org.uk/resources/insights/how-why-people-stop-offending-discovering-desistance>>, luettu 24.4.2022.

Piispa, Minna & Lind, Heidi (2021): Taustalla rikos, edessä muutos. Suositukset viranomaisien saumattomalle yhteistyölle rikostaustaisten yhteiskuntaan kiinnittymisessä. Oikeusministeriö. *Mietintöjä ja lausuntoja* 2021:3. Saatavilla <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162849/OM_2021_3_ML.pdf?sequence=4&isAllowed=y>, luettu 9.9.2022.

Rikosseuraamuslaitoksen strategiakartta 2022–2025. Saatavilla <https://www.rikosseuraamus.fi/material/collecti-ions/20220704115903/HkF8Xtk9/Strategiakartta_2022_-_2025_saavutettava_Valmis.pdf>, luettu 18.7.2022.

Rikosseuraamuslaitoksen tilastoja (2019). Saatavilla <https://www.rikosseuraamus.fi/material/attachments/rise/julkaisut-tilastollinenvuosikirja/AWHm-QGSQj/Rikosseuraamuslaitoksen_tilastollinen_vuosikirja_2018_WWW2.pdf>, luettu 19.7.2022.

Schinkel, Marguerite (2021): Persistent short-term imprisonment: Belonging as a lens to understand its shifting meanings over the life course. *Incarceration: An international journal of imprisonment, detention and coercive confinement* 2:1, 1-20. Saatavilla <<https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/2632666321989018>>, luettu 9.9.2022.

Suonio, Mari, Linderborg, Henrik & Lassila, Tytti (2014): Johdanto. Teoksessa Linderborg, Henrik, Suonio, Mari & Lassila, Tytti (toim.): *Sosiaalityö ja sosiaalinen tuki rikosseuraamusalalla*. Rikosseuraamuslaitos. Rikosseuraamuslaitoksen julkaisuja 2014:1. Tampere: Juvenes Print, 9-16. Saatavilla <https://www.rikosseuraamus.fi/material/attachments/rise/julkaisut-risenjulkaisusarja/NdFcA-rAZr/RISE_1_2014_Sosiaalityo_ja_sosiaalinen_tuki_280214web_versio1.3.pdf>, luettu 25.5.2022.

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli (2018): *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. 4. luku. Laadullisen aineiston analyysi: sisällönanalyysi, yleinen kuvaus analyysin toteuttamisesta. Helsinki: Tammi. Saatavilla <<https://www.elibrary.com/book/9789520400118>>, luettu 5.10.2022.

Tyni, Sasu (2015): *Vankeinhoidon vaikuttavuus: onko kuntoutukselle tilastollisia perusteita?* Joensuu: Itä-Suomen yliopisto. Akateeminen väitöskirja. Saatavilla <https://www.rikosseuraamus.fi/material/attachments/rise/julkaisut-risenjulkaisusarja/11CTvAnMd/RISE_1_2015_Vankeinhoidon_vaikuttavuus_-_Onko_kuntoutukselle_tilastollisia_perusteita_Sasu_Tyni_vaitoskirja_net.pdf>, luettu 9.9.2022.